

Maiju Leskinen

ALAKOULUIKÄISTEN LASTEN
HUOLTAJIEN KOKEMUKSIA LAPSET
PUHEEKSI -KESKUSTELUISTA
MIKKELISSÄ

Opinnäytetyö

Sosionomikoulutus

2023



Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Maiju Leskinen
Työn nimi	Alakouluikäisten lasten huoltajien kokemuksia Lapset puheeksi -keskusteluista Mikkelissä
Toimeksiantaja	Mikkelin kaupunki, sivistystoimi
Vuosi	2023
Sivut	53 sivua, liitteitä 6 sivua
Työn ohjaaja(t)	Karoliina Rötö

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin alakouluikäisten lasten huoltajien kokemuksia Lapset puheeksi (LP) -keskusteluista. Menetelmällisyys on osa sosiaalialan työskentelyä, ja Lapset puheeksi -menetelmää voivat hyödyntää eri alojen ammattilaiset lasten, nuorten ja perheiden parissa. Tytti Solantauksen kehittämä LP-menetelmä on käytössä myös Mikkelissä ja peruskouluissa tarjotaan mahdollisuutta keskusteluun huoltajille vähintään 1. ja 7. luokilla. Keskusteluihin osallistuminen on aina vapaaehtoista.

Opinnäytetyössä kerättiin tietoa siitä, millaisia kokemuksia huoltajille oli jäänyt koulussa pidetyistä LP-keskusteluista. Tietoa kerättiin myös siitä, oliko keskustelulla vanhempien näkemyksen mukaan vaikutusta koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön. Kolmanneksi haluttiin tietää, oliko keskustelun aikana pystytty luomaan yhteinen ymmärrys lapsen vahvuuksista ja haavoittuvuuksista.

Menetelmänä käytettiin pääasiassa määrällistä tutkimusta. Tulosten esittämisestä löytyy myös laadullisen tutkimuksen piirteitä, sillä opinnäytetyössä haluttiin syventää ymmärrystä siitä, mitkä asiat vaikuttivat huoltajien kokemuksiin. Kyselylomake luotiin Webropol-ohjelmalla, jotta kyselylomake saatiin toteutettua verkkokyselynä. Kysely lähetettiin mikkeliäisten alakoulujen rehtorien avustuksella Wilman kautta 2.-luokkalaisten lasten huoltajille.

Suurin osa kyselyyn vastanneista kuvasi Lapset puheeksi -keskustelujen olevan hyödyllisiä ja jopa neljä viidestä suosittelisi keskusteluja muille huoltajille. Vaikka yhteistyön kerrottiin pysyneen keskustelun jälkeen ennallaan, arvioivat huoltajat luottamuksen koulua ja opettajaa kohtaan lisääntyneen. Luottamuksen katsotaan olevan yksi onnistuneen yhteistyön kivijaloista. Keskusteluissa oli sovittu, kuinka eri kasvuympäristöissä lasta voidaan tukea, ja osa vanhemmista uskoi opettajan saaneen uutta ymmärrystä lapsen elämäntilanteesta keskustelun ansiosta. Kyselyyn vastanneet huoltajat näkivät Lapset puheeksi -keskustelut koulumaailmassa pääasiassa hyödyllisinä ja heitä hyvin palvelevina keskusteluina.

Mikkelin peruskouluissa ei ole aikaisemmin kerätty huoltajien kokemuksia LP-keskusteluista. Opinnäytetyö nostaa esille huoltajien arvokkaita ajatuksia menetelmän käytöstä. Menetelmäkouluttajat ja Lapset puheeksi -keskusteluja työssään hyödyntävät ammattilaiset saavat paikallisesti uutta tietoa opinnäytetyön avulla.

Asiasanat: lapsi, koti, koulu, kehitysympäristö, Lapset puheeksi -menetelmä

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Maiju Leskinen
Thesis title	Experiences of guardians of primary school-age children from the Let's talk about children discussions in Mikkeli
Commissioned by	The city of Mikkeli, department of education
Time	2023
Pages	53 pages, 6 pages of appendices
Supervisor	Karoliina Rötö

ABSTRACT

The aim of this thesis was to investigate the views of primary school-age children's parents in Let's talk about children conversations. Methodism is part of the social sphere and the method called Let's talk about children can be used by professionals from many fields. This method is used in Mikkeli. Teachers at primary schools offer the opportunity for a conversation at least in the first and 7th year classes in Mikkeli. Conversations are always optional for guardians.

In this thesis information was collected about guardians' experiences in Let's talk about children conversations at schools. There was also an aim to know if the conversation impacted on the cooperation between the school and home. The third thing to study was whether the teacher and the parents were able to create a common understanding about the child's strengths and vulnerabilities.

The method of this thesis was quantitative research, but you can also find characteristics of qualitative research. The questionnaire was created in Webropol. In this way, the questionnaire could be carried out in the network. Principals helped and they sent the survey to the guardians of the 2nd grade children through the Wilma system.

Most of the respondents thought that the Let's talk about children discussions were useful and even four out of five would recommend them for other guardians. Guardians reported that the cooperative on remained at the same level after the discussion and they estimated that the trust in the school and the teacher had increased. Trust is the key for successful cooperation. The parents believed that the teacher gained a new understanding about the child's life situation, and in the discussions it was agreed how adults could support child in different environments. The guardians who responded to the survey, considered Let's talk about children method in the school to be mainly useful and it served them well.

In Mikkeli, primary schools had not previously collected the experiences of guardians with Let's talk about children method. The thesis brought up the thoughts of the guardians. The method trainers and professionals who engage in Let's talk about children discussions will get more information through the thesis.

Keywords: children, school, home, environment, Let's talk about children

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KEHITYSYMPÄRISTÖT	9
2.1	Koti ja koulu kehitysympäristöinä.....	11
2.2	Kehitysympäristöjen yhteistyö	13
3	LAPSEN KASVUA JA KEHITYSTÄ SUOJAAVAT JA VAARANTAVAT TEKIJÄT	15
4	RESILIIENSSI=PÄRJÄÄVYYS	17
5	LAPSET PUHEEKSI MENETELMÄ.....	19
5.1	Lapset puheeksi -keskustelu	21
5.2	LP-keskustelut koulumaailmassa.....	21
6	TUTKIMUSTEHTÄVÄN RAJAUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	22
7	TYÖN TOTEUTUS	23
7.1	Tutkimusmenetelmä	26
7.2	Analyysi	27
8	TYÖN TULOKSET	28
8.1	Huoltajien kokemukset Lapset puheeksi -keskusteluista	29
8.2	Keskustelun merkitys koulun ja kodin yhteistyölle	34
8.3	Yhteisen ymmärryksen luominen lapsen haavoittuvuuksista ja vahvuuksista	37
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
10	POHDINTA	43
10.1	Luotettavuus ja eettisyys	45
10.2	Opinnäytetyön merkitys ja jatkotutkimusehdotukset	46
	LÄHTEET.....	48

LIITTEET

Liite 1. Huoltajien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta kyselylomake

1 JOHDANTO

Lapset puheeksi -keskustelu on ennaltaehkäisevään työskentelyyn tähtäävä työmenetelmä, jota voidaan hyödyntää erilaisissa ympäristöissä, joissa työskennellään lasten ja nuorten kanssa. Tytti Solantauksen kehittämä Lapset puheeksi -keskustelu on näyttöön perustuva menetelmä, jonka vaikuttavuutta on tutkittu enemmän perheissä, joissa toinen tai molemmat vanhemmat kärsivät mielenterveysongelmista. Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan LP-keskustelu on menetelmä, joka vähentää lasten tunne-elämän haasteita ja ahdistusta. Menetelmää käytetään myös silloin, kun halutaan rakentaa toimivaa pohjaa yhteistyölle ja lisätä yhteistä ymmärrystä lapsen vahvuuksista ja haavoittuvuuksista esimerkiksi koulun ja kodin välille. (Toimiva lapsi & perhe -menetelmät: Lapset puheeksi -keskustelu 2017.)

Etelä-Savossa Lapset puheeksi -menetelmä on otettu käyttöön lapsiperheiden palveluissa sekä kouluissa, kun halutaan tukea lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia (Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022–2023 2022, 20). Lapset puheeksi -keskustelu yhdistää sosiaalialalla näkyvän ennaltaehkäisyn sekä menetelmällisyyden. Kyky soveltaa ja arvioida menetelmiä kuuluu ammattitaitoon, ja kaikkien asiakastyön menetelmiä työssään hyödyntävien on ymmärrettävä miksi, ja miten käytetty työmenetelmä toimii ja kuka asiakas siitä hyötyy (Hirvonen 2015, 21). Vaikka LP-keskusteluista onkin kerätty tietoa valtakunnallisesti paljon, Mikkelissä ei huoltajien kokemuksia ole kerätty paikallisesti.

Hallituskaudella 2016–2019 käynnistettiin hanke lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä hyvinvoinnin parantamiseksi. Se kulki nimellä: Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Ohjelma oli sen hetkisen hallituksen kärkihanke ja LAPE-työtä on jatkettu hallituskaudella 2020–2023. Ohjelman tavoitteena on ollut kehittää lasten ja nuorten sekä perheiden varhaista tukea ja vahvistaa heidän hyvinvointiaan. Eriarvoistumisen ehkäisy on nähty tärkeänä ja keinoja sen pysäyttämiseksi pyritty etsimään monipuolisesti. LAPE-työ on pyrkinyt löytämään tapoja, joiden avulla taataan saatavilla olevat ja oikea-aikaiset ennaltaehkäisevät sekä korkealaatuiset sosiaali- ja terveystalvet kai-

kille. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) 2021.) Varhaiskasvatuksen, peruskoulun ja muiden oppilaitosten sekä opiskeluhuollon roolia lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa halutaan lisätä (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2017).

LAPE-muutosohjelma lisäsi perhekeskustoiminnan kehittämisen vauhtia nykyisillä hyvinvointialueilla. Perhekeskustoiminnan tarkoitus on kasata selkeämmäksi kokonaisuudeksi hajallaan olevia palveluita ja helpottaa ammattilaisten yhteistyön tekemistä. Palveluiden yhteen kokoamisen hyötynä on monialainen palveluverkosto perheille ja työskentely nähdään myös kustannustehokkaampana. Asiakasperheet voivat löytää perhekeskustoiminnan palvelut sähköisesti, eri toimipisteistä sekä lasten, nuorten ja perheiden luonnollisista ympäristöistä (esim. koti tai koulu). (Hastrup ym. 2021, 6.) Laki ohjaa kuntia laatimaan itsenäisesti tai yhdessä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, jonka tarkoituksena on edistää hyvinvointia, kehittää ja järjestää lastensuojelua sekä muuta toimintaa alueella. Suunnitelma tarkastetaan vähintään neljän vuoden välein. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 12. §.)

Hyvinvointisuunnitelmassa alueen palveluita tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, joten suunnitteluyhteistyötä on tehtävä eri toimialojen kesken. Kunnanvaltuusto hyväksyy suunnitelman, jonka suunnittelussa tulee kuulla myös alueen asukkaita: lapsia, nuoria ja perheitä. Sisällöltään suunnitelma on laaja ja sieltä löytyy, kuinka lasten ja nuorten kasvuolojen epäkohtia pyritään ennaltaehkäisemään ja kuinka tuetaan vanhempia sekä lasten ja nuorten palveluita. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023.) Vaikka LAPE-muutosohjelma ja sen tavoitteiden on ajateltu näyttäytyvän vahvasti SOTE-vetoisina, on sivistystoimellakin tärkeä rooli sen tavoitteiden saavuttamisessa (LAPE-kärkihankkeen arviointi 2019, 41). Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 12. §) määrää, että suunnitelmasta tulee löytyä mm. toimet, joiden avulla opiskeluhoitoa sekä opiskelijoiden varhaista tukea vahvistetaan.

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu lain edellyttämällä tavalla ensimmäisen kerran vuosille 2019–2021 (Marjamaa ym. s.a., 3). Opiskelijahuollon osalta vuoden 2022–2023 suunnitelmassa todetaan, että opiskeluhoitoa toteutetaan Etelä-Savossa ensisijaisesti ehkäisevänä, koko

yhteisöä tukevana opiskelijahuoltona sekä tarpeen mukaan jokaista yksilöä tukevana opiskeluhuoltona. Keinoina mainitaan mm. opiskeluhuolto, jota toteutetaan tarpeen vaatiessa monialaisena yhteistyönä itse oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa sekä muiden tahojen (esim. sosiaali- ja terveystalvet) kanssa. Koulujen opiskeluhuoltoon katsotaan kuuluvaksi psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto. (Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022–2023 2022, 44.) Jo ensimmäisestä Etelä-Savon lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta löytyy maininta, jossa eri toimijoita kannustetaan käyttämään Lapset puheeksi -työmenetelmää lapsen eri ikäkausina (Marjamaa ym. s.a., 25). Uudesta, päivitetystä suunnitelmasta, löytyy sama ohjeistus (Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022–2023, 2022). Ohjeistusta mukailien Mikkelin kaupunki on päättänyt, että jokisen lapsen huoltajille tarjotaan mahdollisuus Lapset puheeksi -keskusteluun useamman kerran perusopetuksen aikana. Vapaaehtoisuuteen perustuvia keskusteluja tarjotaan vähintään alakoulun alkaessa sekä lapsen siirryttyä yläkouluun. (Lapset puheeksi, perheet tutuiksi s.a.)

Hirvonen (2015, 18–20) on kuvannut sosiaalialan menetelmällisyyttä ja työmenetelmien ominaispiirteitä. LP-keskustelun voidaan todeta täyttävän Hirvosen esittelemät kolme työmenetelmän ominaispiirrettä. LP-keskustelujen käyttö eri toimintaympäristöissä on vakiintunut ja sen käyttö voidaan perustella ammatillisesti. Menetelmä on myös toistettavissa, vaikka työntekijä tai ympäristö vaihtuisi. Työmenetelmän tunnuspiirteisiin kuuluu menetelmän perusteltu käyttö, kuten LP-keskustelun kohdalla mahdollisten kasvua ja kehitystä haastavien elämäntilanteiden havaitseminen ennaltaehkäisevästi koulussa tai kotona. Toistettavuus puolestaan ilmenee mm. siten, että kaikki koulutuksen saaneet voivat hyödyntää LP-keskustelua, jota lokikirja ohjaa. Keskustelun avulla pyritään saavuttamaan aina jokin tietty tavoite systemaattisen työskentelyn keinoin (esim. yhteisten tavoitteiden asettaminen lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi).

Sosionomiopintojen aikana sosiaalialan menetelmällisyys nousee esille monessa kohdassa ja jokainen opiskelija perehtyy joihinkin alalla käytössä oleviin työmenetelmiin. Jotta menetelmällisyyttä voi tulevana sosionomina hyödyntää,

on opintojen aikana ehdittävä sisäistää paljon alaan kuuluvaa perusosaamista. Sosiaalialan työkenttä on laaja, mutta menetelmäosaamisen ajatellaan kuuluvan keskeisesti kaikkiin alan töihin. (Hirvonen 2015, 18–28.) Erilaisia työmenetelmiä hyödynnetään paljon lasten ja nuorten sekä perheiden parissa.

Opintojeni aikana työskentelin Mikkelin kaupungin sairaalaopetuksessa ja keskustelin Lapset puheeksi -menetelmäkouluttajan kanssa. Keskustelun aikana kävi ilmi, ettei huoltajien ajatuksia menetelmän käytöstä ollut kerätty kaupungin peruskouluissa. Kouluttaja esitti toiveen opinnäytetyöstä, jossa tarkastelun kohteena olisi huoltajien kokemukset ja näkemykset LP-keskusteluista. Yhteistyön rakentamisen onnistuminen huoltajien näkökulmasta oli kiinnostavaa ja ennaltaehkäisyn merkityksellisyys sosiaalialalla tuki opinnäytetyön tekemistä. Päätin lähteä toteuttamaan menetelmäkouluttajan toivetta. Tutkimusmenetelmänä käytetään kuvailevaa määrällistä tutkimusta eli kvantitatiivista tutkimusta. Opinnäytetyöhön on haluttu sisällyttää kattavampaa ymmärrystä huoltajien kokemukseen vaikuttavista asioista, ja siitä syystä opinnäytetyöstä voi löytää myös laadullisen tutkimuksen piirteitä.

Lapset puheeksi -työstä vastaa Mieli, Suomen Mielenterveys ry. He keräävät keskusteluja käyneiden huoltajien kokemuksia valtakunnallisesti omalla palautelomakkeellaan. Keskustelujen jälkeen ammattilainen välittää linkin Mieli ry:n palautteeseen huoltajille. (Valtokari 2021.) Tämän opinnäytetyön kysely lähetettiin reilusti keskustelun jälkeen, toista vuosiluokkaa käyvien oppilaiden huoltajille, jotta käsitys keskustelun mahdollisista vaikutuksista on ehtinyt muodostua. Oletuksena oli, että Mikkelin kaupungin linjauksen mukaisesti huoltajille on tarjottu LP-keskustelua vähintään lapsen aloitettua alakoulu.

Alasuutari (2003, 15) on väitöskirjassaan tutkinut vanhempien näkemyksiä yhteistyöstä ja kasvatusvastuun jaksamisesta eri kasvuympäristöissä työskentelevien ammattilaisten kanssa. Hänen mukaansa Suomessa arvostetaan ammattikasvattajia, ja heidän osaamiseensa lasten kasvattajina luotetaan. Huoltajat ajattelevat eri kehitysympäristöissä työskentelevät aikuiset (esimerkiksi kouluissa) tärkeäksi osaksi lastensa elämää. (Alasuutari 2003, 164–165.)

Lapsen kehitystä tutkinut Bronfenbrenner (2016, 211) kehitti ekologisen järjestelmän teoriaa, jossa tarkasteltiin eri kehitysympäristöjen vaikutusta ihmisen

kehitykseen. Ymmärrys kehitysympäristöjen vaikutuksesta on laajentunut, mutta Lapset puheeksi -keskusteluihin linkittyy vahvasti tuo Bronfenbrennerin alkuperäisestä teoriasta lähtenyt laajempi ymmärrys siitä, kuinka yhteistyön avulla voidaan eri **kehitysympäristöissä** tukea lasten ja nuorten **suotuisaa kehitystä** sekä millaisia sisäisiä **resilienssin** elementtejä heistä itsestään on löydettävissä ja kuinka niitä voidaan vahvistaa ja opettaa. LP-keskusteluissa halutaan nostaa esille haasteiden rinnalla arjessa sujuvia asioita ja tukea lasten suotuisaa kehitystä. Keskustelun tarkoitus on toimia ennaltaehkäisevänä menetelmänä, jotta voitaisiin havaita sellaisia tilanteita, jotka pitkittyessään voisivat vaarantaa lapsen suotuisan kehityksen. Jokaisen lapsen elämään kuuluvat myös vastoinkäymiset. Resilienssi auttaa selviytymään noissa tilanteissa ja LP-keskusteluilla pyritään etsimään keinoja, joilla jokaisen lapsen resilienssiä voidaan lisätä. (Solantaus & Niemelä 2016, 21–24.) Näitä edellä mainittuja teemoja avaan tarkemmin tämän opinnäytetyön luvuissa 2, 3 ja 4. **Lapset puheeksi -menetelmän taustaa ja LP-keskustelua** on kuvattu luvussa 5.

Opinnäytetyön kyselyn tarkoituksena on ollut kerätä tietoa huoltajien kokemuksista ja mielipiteistä peruskouluissa käydyistä Lapset puheeksi -keskusteluista. Opinnäytetyössä selvitettiin myös siitä, onko keskusteluilla pystytty luomaan yhteistä ymmärrystä lapsesta ja millainen merkitys keskusteluilla on ollut yhteistyöhön. Tutkimusluvan myönsi Mikkelin kaupungin sivistysjohtaja. Alakoulujen rehtorit välittivät kyselyn huoltajille Wilman kautta. Opinnäytetyö kokoaa yhteen kyselyyn vastanneiden huoltajien kokemuksia. Kokemukset tuottavat paikallisesti tärkeää tietoa menetelmän hyödyistä ja haasteista menetelmäkouluttajille ja LP-keskusteluja työssään hyödyntäville opettajille sekä muille ammattilaisille.

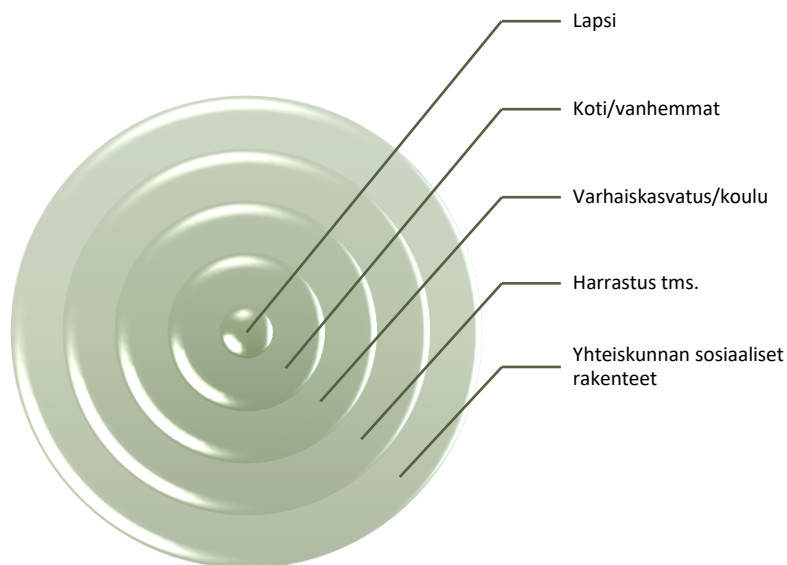
2 KEHITYSYMPÄRISTÖT

Lasten ja nuorten kehityksen kulusta on vuosien saatossa ollut olemassa erilaisia teorioita. Nykykäsityksen mukaan lapset ja nuoret kehittyvät vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lähiympäristöjensä kanssa. Määtän ja Rantalan (2022, 93) kirjassa tätä ymmärrystä kutsutaan sosio- ja ekokulttuuriseksi käsitteeksi. Banduran (2016, 13) mukaan yksilön kehitystä selittää sosiaaliskognitiivinen teoria, jossa kehitykseen vaikuttaa ulkoinen ympäristö (esim. koti

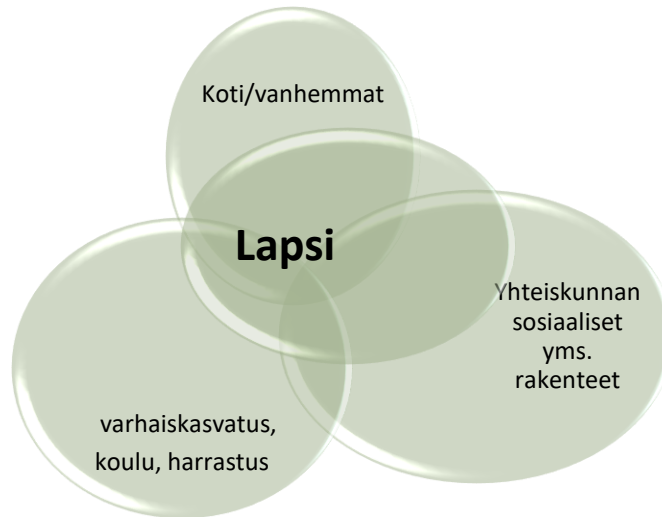
ja koulu), ihmisen biologia, käyttäytyminen sekä kognitiiviset ja muut sisäiset tapahtumat, joilla on vaikutusta yksilön havaintoihin ja toimintaan. Kaikissa olosuhteissa ihmiset vaikuttavat omalla käytöksellään ympäristöönsä ja ympäristö sekä sen tapahtumat yksilöön.

Lasten ollessa pieniä kodin vaikutus on väistämättä suuri. Kehityksen myötä kodin rinnalle muodostuu muita lapseen vaikuttavia ympäristöjä. Elinympäristön laajenemisen myötä ihmissuhteiden määrä lisääntyy ja lapsiin vaikuttavien asioiden sekä ihmisten määrä kasvaa (Santrock ym. 2021, 379).

Bronfenbrenner (2016, 221) on yksi tunnetuimmista lasten kehityksen tutkijoista. Kirjassa kuusi teoriaa lapsen kehityksestä kerrotaan, kuinka hänen ekologisten järjestelmien teoriaa on arvioitu ja muokattu, jotta se vastaisi paremmin nykyistä ymmärrystä ja tietoa. Alkuperäistä teoriaa on muokannut ymmärrys yksilön ja ympäristöjen vastavuoroisista vaikutuksista toisiinsa. Aikaisemmin teoria oli yksinkertaisemmän oloinen. Siinä lapsi sijoitettiin kaiken keskelle ja kehityksen kannalta oleelliset tekijät ympäröivät lasta kehämäisesti vanhemmista alkaen aina yhteiskuntaan saakka. (Kuva 1). Nykyinen ymmärrys käsittää, että lapsen kehitys muodostuu jatkuvasta erilasten ympäristöjen ja ihmissuhteiden vaikutuksesta toisiinsa (kuva 2).



Kuva 1. Entinen käsitys lapsen kehitykseen vaikuttavista ympäristöistä (Solantaus s.a.)



Kuva 2. Nykyinen ymmärrys lapsen kehitykseen vaikuttavista ympäristöistä (Solantaus s.a.)

Bronfenbrennerin (2016, 236) mukaan aikaisemmin mm. perherakenne nähtiin muuttumattomana kehitysympäristönä, eikä silloin kyetty huomioimaan siellä tapahtuvien elämänmuutosten vaikutusta yksilön kehityksessä. Nykyisin ymmärretään paremmin, kuinka kaikki elämänmuutokset vaikuttavat (esim. sisarusten syntyminen, puberteetti) lasten ja nuorten kehitykseen ja kuinka muutokset heijastuvat kodin lisäksi myös eri kasvu-ympäristöihin. Vaikka ymmärrys kaikkien kehitysympäristöjen vaikutuksesta onkin lisääntynyt, nähdään koti edelleen lapsen tärkeimpänä kehitysympäristönä (Määttä & Rantala 2022, 93). Kotona vanhemmilla on tärkeä rooli asioiden ja tapahtumien mahdollistajina. Lapset seuraavat erityisen tarkasti vanhempiensa toimintaa, ja heidän antamansa malli ja opastus esimerkiksi sosiaalisissa tilanteissa korostuu. (Santrock ym. 2021, 389.) Kaikilla kehityksen aikana mukaan tulleilla kasvu- ja elinympäristöillä on tärkeä rooli lasten elämässä. Koti, varhaiskasvatus, koulu ja harrastukset vaikuttavat kaikki lasten hyvinvointiin ja kehityksen kulkuun. (Määttä & Rantala 2022, 93.)

2.1 Koti ja koulu kehitysympäristöinä

Lapsen ensisijainen ja tärkein kehitysympäristö on koti ja perhe, joten ymmärrettävästi sen hyvinvointi vaikuttaa aina lapseen. Perheen hyvinvointiin vaikuttavat oleellisesti vanhempien ja sisarusten hyvinvointi, vanhempien keskinäisen suhteen sekä vanhemmuuden laatu, perheen saama tuki, taloustilanne

yms. Tämän ajan lapsiperheet elävät monien hyvinvointia haastavien asioiden keskellä, jolloin päivittäisen arjen ajatellaan olevan monimutkaisempaa kuin aikaisemmin. Perherakenteet ovat kokeneet suuriakin muutoksia ja valitettavasti myös hyvä- ja huono-osaisten välisen kuilun on huomattu kasvavan. (Määttä & Rantala 2022, 95.) Lasten ja perheiden tarpeisiin on pyritty etsimään uusia ennaltaehkäiseviä tukimuotoja, mm. LAPE-muutosohjelmalla, ja kehitystyötä tehdään edelleen (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) 2021).

Ennen ajateltiin virheellisesti, etteivät kognitiivinen, sosiaalinen ja tunne-elämän kehitys ole juurikaan yhteydessä toisiinsa. Tuo oletus on sittemmin kumottu ja todettu, että eri osa-alueiden kehitys linkittyy vahvasti toisiinsa. (Solantaus ym. 2015, 8.) Koulu on kodin ja varhaiskasvatuksen rinnalla yksi iso lapsuudessa vaikuttava kehitysympäristö. Lapset ja nuoret kuuluvat suuren osan lapsuudestaan kouluuyhteisöön, joka määrittää paljon heidän arkeaan. Koulussa tehdään annetut tehtävät, ollaan sosiaalisessa kanssakäymisessä monenlaisten ihmisten kanssa ja noudatetaan sääntöjä, jotka ohjaavat ja rajaavat käyttäytymistä. (Stanrock ym. 2021, 443.) Kehitysympäristönä koululla on niin suuri rooli lasten elämässä, ettei siellä voida keskittyä ainoastaan erilaisten taitojen harjoitteluun. Kaikkien koulussa työskentelevien aikuisten on kyettävä ottamaan vastuuta lukemisen ja laskemisen opettelun lisäksi oppilaiden tunne-elämästä, käyttäytymisestä sekä sosioemotionaalisesta kehityksestä. (Solantaus ym. 2015, 8.)

Suomessa koulun työskentelyä määrittää perusopetuslaki (21.8.2998/628, 3. §) ja perusopetuksen opetussuunnitelma, joiden mukaan opetuksen on tuettava lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Ne myös velvoittavat koulua tekemään yhteistyötä kodin kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14.) Suomessa pyritäänkin siihen, että varhaiskasvatus, esiopetus ja koulu yhdessä kodin kanssa tarjoavat lapsille parhaan mahdollisen kehitysympäristön, jonka toiminta on ennustettavaa ja johdonmukaista. Kouluterveydenhuolto, yhdessä koulun kanssa, nähdään yhtenä erittäin tärkeänä osana suurta perheiden hyvinvointipalvelujen verkostoa. (Määttä & Rantala 2022, 94.)

2.2 Kehitysympäristöjen yhteistyö

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tulee olla aina keskipisteenä, kun käydään keskustelua kasvatustyöstä. Jos halutaan parantaa lapsen kasvu- ja kehitysympäristöjen olosuhteita, tarvitaan yhteistyötä kodin/hoitajien sekä kasvatushenkilöstön välille. Yhteistyötä tekemällä lapsia ja nuoria voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla, yksilölliset tarpeet huomioiden. (Mattila 2011, 139.)

Kun koulu ja koti tekevät yhteistyötä ja etusijalla on lapsen hyvinvointi, keskustelunaiheet vaihtelevat jokaisen lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Joskus kyse voi olla oppimisesta, ryhmään sopeutumisesta tai kouluun sitoutumisesta. Toisinaan, tarpeen vaatiessa, keskustelujen on hyvä käsitellä kasvatusta, lapsen turvattomuuden tunnetta tai vanhemmuutta ja sen haasteita. Olipa aihe mikä hyvänsä, ilman arvostavaa keskustelua ei synny yhteistyötä. Luottamus, kunnioitus ja arvostus ovat avainasemassa onnistuneessa kanssakäymisessä. On hyvä tiedostaa, ettei se aina ole helppoa ja joskus onnistuneen kanssakäymisen saavuttaminen vie aikaa. Perheiden parissa työskentelevien ei tarvitse olla kaiken hallitseva ja tietävä, jotta voisi tukea hoitajia monipuolisesti (Mattila 2011, 139–146). Toisinaan näkemykset lapsen tilanteesta eroavat toisistaan, ja hyviä toimintamalleja lapsen kanssa työskentelyyn löytyy useita. Keskustelun ylläpito on tärkeää, vaikka näkemykset olisivat toisistaan poikkeavat. Erilaiset mielipiteet ja näkemykset voivat synnyttää jonkin uuden ajatuksen tai auttaa osapuolia katsomaan tilannetta uudesta näkökulmasta. Aina yhteisymmärryksen löytyminen ei ole helppoa, sillä mielipiteet tai tavat toimia lapsen kanssa voivat hoitajien ja työntekijän välillä olla hyvinkin erilaiset. Lapsen hoitajat ovat kuitenkin lopulta vastuussa lapsen kasvatuksesta, joten heidän kantansa asioihin on keskeisessä roolissa. Mikäli hoitajien toiminta vaarantaa lapsen kasvun ja kehityksen, on siitä keskusteltava vanhempien kanssa ja tehtävä lain velvoittama lastensuojeluilmoitus. (Mattila 2011, 140–141.)

Alasuutari (2003, 6) on tutkinut väitöskirjassaan sitä, millaisena vanhemmat kokevat oman roolinsa lasten kasvattajina ja millaisessa roolissa ammattikasvattajat ja lapsiperheiden palveluissa työskentelevät auttajat ovat heidän nä-

kemyksensä mukaan. Alasuutarin saamien vastausten perusteella vanhemmat näkevät lapsen kasvatuksen ns. projektin omaisena työskentelynä, mutta kasvattaessaan lasta he ottavat tämän yksilölliset tarpeet ja taidot huomioon. Vanhemmat arvostavat ammattikasvattajia päiväkodeissa ja kouluissa. He luottavat, että yhteiskunnallisilla kasvattajilla on ajantasainen tietämys ja osaaminen lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavista asioista. Vanhemmat luottavat osan kasvatustyöstä mieluusti asiantuntijoille, esimerkiksi päiväkodin ja koulun henkilöstölle. Jakaessaan kasvatusvastuun kasvatusalan henkilöstön kanssa vanhemmat määrittävät kasvatusinstituutiot sekä siellä työskentelevät aikuiset tärkeäksi osaksi lastensa elämää. (Alasuutari 2003, 164–165.)

Alasuutarin saamissa vastauksissa vanhemmat nostavat esiin heidän oman sitoutumisensa ja vastuunsa lasten kasvatuksesta, mutta sieltä voi myös lukea, kuinka he mieluusti siirtävät vastuuta myös muille tiettyjen lasten kasvatukseen kuuluvien osa-alueiden kohdalla. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat pitivät tärkeänä tietoutta lapsen elämää ja toimintaa koskevista asioista. Tämän toteutuminen nähtiin yhteistyön tuloksena ja näin ollen yhteistyötä kasvatusalan ammattilaisten kanssa painotettiin. (Alasuutari 2003, 165.)

Se, miten vanhemmat kokevat ammattikasvattajien heihin suhtautuvan (mm. näkemyksiin ja asemaansa kasvattajana), määrittää yhteistyön lähtökohdan. Huomion arvoista on se, että vanhempien näkemyksen mukaan perhe ja oma vanhemmuus koetaan herkästi yksityisiksi aiheiksi, joten niiden määrittely ja tulkintojen tekeminen ei automaattisesti ole vanhempien mukaan yhteiskunnallisten kasvattajien oikeus. Yhteistyö halutaan tutkimuksen mukaan pitää lapsikeskeisenä, sillä vanhemmat ajattelevat lapsen yksilönä, jonka kasvatusta he ”jakavat” yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa. (Alasuutari 2003, 167–168.)

Alasuutari (2003, 165) kertoo vanhempien määrittelevän koulujen henkilöstön tärkeäksi osaksi lapsensa elämää ja kouluympäristössä tehty tutkimus (Muhonen ym. 2016, 112) osoittaa, että opettajan ja oppilaan välisellä suhteella on merkittävä rooli lapsen elämässä. Heidän suhteensa vaikuttaa lasten ja nuorten kouluun sitoutumiseen sekä koulumenestykseen. Oppilaan kokemus opettajan hyväksynnästä on erittäin tärkeässä roolissa lapsen hyvinvoinnin ja kou-

lumenestyksen kannalta. Tutkimuksissa on osoitettu, että opettajan tuki on seittänyt oppilaiden emotionaalista ja kognitiivista koulusitoutumista enemmän kuin oppilaan oma sisäinen motivaatio. Ristiriitaiset suhteet tai opettajan puolelta koetut negatiivissävytteiset tunteet oppilasta kohtaan heijastuvat päinvas-taisina eli motivaatiota ja kouluun sitoutumista heikentävinä asioina. Käy-töshäiriöt ja koulussa menestyminen heikkenevät, kun ristiriidat opettajan ja oppilaan suhteessa kasautuvat. (Muhonen ym. 2016, 115–121.) Kiinnittämällä huomiota lasten psykososiaaliseen tukeen voidaan koulussa edistää lasten psykoemotionaalisten taitojen kehittymistä. Psykososiaalisen tuen todetaan kouluympäristössä olevan kaikkien tasa-arvoista kohtelua, työrauhan turvaa-mista, reilua ilmapiiriä ja kuulluksi tulemistä. (Sorsa ym. 2022, 95–96.) Kou-luissa työskentelevän henkilökunnan ja lasten välisen vuorovaikutuksen rooli nousee tässä ajassa erityisen merkitykselliseksi siksi, että vuorovaikutuksen kehityssuunta on ohjannut vuorovaikutuksen yhä enemmän tapahtumaan ruu-tujen kautta. (Sutela 2022, 29.)

3 LAPSEN KASVUA JA KEHITYSTÄ SUOJAAVAT JA VAARANTAVAT TEKIJÄT

Kun tarkastellaan lasten ja nuorten elämää, voidaan sieltä nimetä aina joitakin suojaavia tekijöitä, jotka edistävät yksilön suotuisaa kehitystä. Suojaavia teki-jöitä löytyy lapsesta itsestään sekä kaikista hänen kasvuympäristöistään. Kai-kille lapsen kasvua ja kehitystä suojaaville tekijöille yhteistä on se, että ne tu-kevat tasapainoista kasvua, kehitystä ja mielen hyvinvointia. Näiden positiivis-ten elementtien avulla lapset oppivat kohtaamaan elämässä eteen tulevia vas-toinkäymisiä sekä löytämään erilaisia ongelmanratkaisumenetelmiä. Ne tuke-vat lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja toimintakykyä sekä edis-tävät lapsen ja nuoren tunnetta elämänhallinnasta. (Seppänen ym. 2021, 316.)

Voimaannuttavat ihmissuhteet ovat oleellinen ja tärkeä suojaavien tekijöiden elementti. Voimaannuttavia ihmissuhteita lapsi voi luoda esimerkiksi harras-tustoiminnassa, jossa saa kokea onnistumisia. (Lapset ja perheet 2022.) Muita voimaannuttavia ihmissuhteita ovat mm. ystävyysuhteet sekä muissa merkit-tävissä sosiaalisissa verkostoissa luodut ihmissuhteet. Turvallinen koti, rutiinit

arjessa sekä ikätason mukaiset rajat, vapaus ja kannustus luovat turvallisen kasvuympäristön kotioloissa. (Seppänen ym. 2021, 316.)

Haasteiden edessä onnistuneella ja oikea aikaisella tuella on tärkeä rooli varhaislapsuudessa, sillä se voi ennaltaehkäistä muutoin myöhemmin edessä olevia ongelmia (Lapset ja perheet 2022). Lapsen elämää kannattelevia ihmissuhteita ovat aikuisiin luodut suhteet, joiden vuorovaikutus on turvallista, pitkäaikaista ja jatkuvaa. Arkisissa tilanteissa turvallinen aikuinen muistaa lapsen persoonallisuuden ja yksilöllisyyden kunnioituksen. Yksilöllisyyden ja persoonallisuuden kunnioitus tulee näkyviin esimerkiksi kotona, koulussa ja harrastuksissa, kun aikuinen asettaa rajoja tai kun lapsi harjoittelee erilaisia elämisen taitoja (esim. tunteiden kohtaaminen). Kunnioitus tulee esiin myös silloin, kun lasta hoidetaan ja hoivataan. (Mattila 2011, 23.) Mikäli yhteiskuntatasolla halutaan pyrkiä ennaltaehkäisemään perheiden eriarvoistumista, ongelmien syntymistä sekä syrjäytymistä, täytyy erilaisten ympäristöjen kyetä tukemaan perheitä sekä lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysedellytyksiä kokonaisvaltaisesti yhteistyössä (Lapset ja perheet 2022).

Lapsen kasvua ja kehitystä voivat haastaa useammat osatekijät, mutta selkeitä tasapainoista kasvua ja kehitystä vaarantavia tekijöitä ovat lapsuuden perheessä esiintyvät mielenterveys- ja päihdeongelmat, taloudelliset haasteet sekä perheväkivalta. Lapsen kehitys vaarantuu erityisesti silloin, jos ongelmat pääsevät kasaantumaan eikä lapsi tai perhe saa sellaista tukea tai apua, jota he tarvitsevat. Lasten ja nuorten ei tulisi kokea arjessaan tilanteita, joissa heidän turvallisuudentunteensa järkkyy uudestaan ja uudestaan. Mikäli näitä tilanteita tapahtuu, voi yksilön mielenterveyden tila vaarantua ja tilanteiden seuraukset voivat olla huomattavia. Hyvä ja tasapainoinen mielenterveyden tila auttaa suoriutumaan päivittäisistä toimista, mutta mielenterveyden järkkyyssä näistä tutuista toiminnoista suoriutuminen voi vaarantua tai lakata täysin. Muita ulkoisia vaaratekijöitä voivat olla mm. lapselle läheisen ihmisen sairastuminen, huoltajien ero, laiminlyönnit tai kiusaaminen. (Seppänen ym. 2021, 317–318.)

Vaikka kasvuympäristö itsessään olisi suotuisaa kehitystä tukeva, voi lapsesta itsestään löytyä joitakin kasvua ja kehitystä vaarantavia ominaisuuksia. Näitä ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi kiivas temperamentti, joka voi luoda

haasteita kaverisuhteisiin, tai neurologiset sairaudet, joista esimerkkinä voidaan käyttää ADHD:ta. Ominaisuudet eivät suoraan vaaranna kenenkään lapsen tai nuoren kehitystä, mutta esimerkin kaltaisissa tapauksissa lapsi saattaa tarvita vahvempaa tukea aikuiselta, sillä ominaisuudet voivat haastaa oppimista ja keskittymistä. (Seppänen ym. 2021, 317–318.) Vaikka lapsen tai nuoren elämästä löytyisi useita tasapainoisen kasvun uhkatekijöitä, voivat eri kehitysympäristöistä löytyvät suojaavat tekijät tukea yksilön tasapainoista kehitystä (Lapset ja perheet 2022).

4 RESILIENSSI=PÄRJÄÄVYYS

Resilienssistä voidaan käyttää myös termiä pärjäävyys. Resilienssi tai pärjäävyys käsitettä käytetään, kun halutaan tarkastella ihmisten psyykkisiä ominaisuuksia, joiden turvin yksilö selviää elämänsä aikana vastaantulevista haasteista ja vastoinkäymisistä. Resilienssiä kuvataan ihmisten sisäisinä sekä ulkoisina resursseina. Pärjäävyyden ajatellaan näyttäytyvän elämän haasteellisissa tilanteissa: kuinka jokainen yksilö kykenee hyödyntämään omia resurssejaan. (Manocha 2017, 281.)

Resilienssiä voidaan lisätä ja opettaa. Sitä muovaa suurelta osin kasvatus, mutta biologisillakin ominaisuuksilla on vaikutusta sen kehittymisessä. (Mitä on resilienssi? s.a.) Resilienssin lisääntymistä voidaan edistää hyväksynnällä, kannustamisen kulttuurilla sekä johdonmukaisella kasvatuksella. Lasten resilienssi lisääntyy, kun aikuiset kykenevät välittämään lapsille ja nuorille tunteen aidosta kiinnostuksesta heidän asioitaan kohtaan. Resilienssiä kasvatettava kanssakäyminen on myönteistä ja kuuntelevaa. Pulmalliseksi koetuissa tilanteissa lasten ohjaamisessa tulisi hyödyntää keskustelevaa lähestymistapaa. (Lapset ja perheet 2022.) Manocha (2017, 282–283) kirjoittaa, kuinka jokainen kokemus muovaa yksilön käytöstä ja ihmiset pyrkivät käyttäytymään tutuilla, kokemusten muovaamilla tavoilla kaikissa elämän (kriisi)tilanteissa. Hän toteaa kirjassaan yksilön pärjäävyyden lisääntyvän ja kasvavan, kun ihmissuhteet perheeseen, ystäviin ja muihin läheisiin ovat kunnossa. Resilienssin kasvattamiseksi vanhempien ja muiden aikuisten on autettava lasta keräämään tietoa, rakentamaan ihmissuhteita ja muodostamaan mielipiteitä sekä tekemään päätöksiä ja valintoja (Santrock ym. 2021, 389). Lyhykäisyydessään

voidaan siis todeta, että myönteinen vuorovaikutus synnyttää pärjäävyyttä (Resilienssi auttaa selviytymään 2022).

Avolan (2017, 80) pro gradun tulosten mukaan positiivisen pedagogiikan, eli mm. resilienssin lisääminen tunnetaitoja sekä vahvuuksia korostamalla, on jäänyt ohueksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Vaikkei suunnitelmassa olekaan selkeästi korostettu resilienssiä ja positiivista pedagogiikkaa, löytää sieltä yhtenä ohjenuorana jokaisen lapsen yksilöllisen pärjäävyyden tukemisen. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014, 9) oppilaiden oikeus hyvään opetukseen ja jokaisen yksilön ainutlaatuisuus on nostettu yhdeksi tärkeäksi arvopohjaksi. Tuon arvopohjan mukaan oppilaan suhteet itseensä, muihin ja muun muassa yhteiskuntaan tulee näkyä tärkeinä arvoina suomalaisissa kouluissa. Suunnitelmassa nostetaan esille myös kodin ja koulun yhteistyön merkitys oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisessä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 9.) Kiinnittämällä huomiota näihin opetussuunnitelman painotuksiin, voidaan peruskouluissa lisätä lasten resilienssin eli pärjäävyyden lisääntymistä.

Glazzard ja Bligh (2018, 8–18) nostavat esille sen, kuinka koulumaailmassa opettajilla on vastuu jokaisen lapsen itsetunnon kasvattamisessa. Vastuu on iso, eikä opettajan tehtävää lasten positiivisen itsetunnon kasvattajana ja mielenterveyden tukijana pidetä helppona. Heidän on kyettävä kiinnittämään huomiota koulussa ja luokassa vallitsevaan ilmapiiriin ja kulttuuriin. Positiivista kasvatusta ja asennetta voivat kouluympäristössä haastaa laaja kirjo erilaisia asioita, ja on pidettävä mielessä, ettei opettajan ja oppilaan vuorovaikutus ole kiinni yksinomaan opettajan motivaatiosta. Molempien hyvinvointiin ja sitä kautta vuorovaikutuksen sujumiseen vaikuttavat kotiolot ja taustat sekä tietenkin lasten kodin ja koulun yhteistyö. (Muhonen ym. 2016, 115.) Hyvään vuorovaikutukseen tarvitaan molempien (opettajan ja oppilaan) halua/motivaatiota, mutta aikuisella on aina päävastuu. Opettajan on oltava kiinnostunut ja tietoinen koulun sekä luokan ilmapiiriin lisäksi myös oppilaiden kohtaamista arjen haasteista kotona (Glazzard & Bligh 2018, 8–18).

5 LAPSET PUHEEKSI MENETELMÄ

1970–1980 lukujen väliin sijoittuu aika, jolloin oivallettiin vanhempien mielen-terveyden ja voinnin vaikuttavan laajasti perheen sekä lasten hyvinvointiin. Lapset puheeksi -työn taustalta löytyy tuosta ymmärryksestä noussut halu tutkia ja kehittää uusia menetelmiä, joilla esimerkiksi mielenterveysongelmista kärsiviä vanhempia voidaan auttaa. Mielenterveysseuran yhteen kokoaman tiedon mukaan perheinterventio rantautui Suomeen Tytti Solantauksen mukana, kun hän innostui amerikkalaisprofessori Beardsleen ja kumppaneiden kehittämästä menetelmästä Bostonissa vuonna 1996. Perheinterventiota käytettiin lapsiperheiden tukemiseen sekä ennaltaehkäisemään perheiden ongelmien siirtymistä sukupolvelta toiselle. (Lapset puheeksi -johdanto, s.a.)

Suomessa aikuisten psykiatriseen hoitoon ei ennen 2000-lukua kuulunut vanhemmuuden tai lasten tukeminen, mutta vuonna 2001 alkoi Sosiaali- ja terveysministeriön tuella Toimiva lapsi & perhe (TLP)-hanke. Yksi hankkeen luku- kuisista pyrkimyksistä oli muuttaa tuota tilannetta. (Lapset puheeksi -johdanto, s.a.) Hankkeen tarkoituksena oli löytää näyttöön perustuva menetelmä, jonka avulla lasten ja perheiden palvelujärjestelmässä kyettäisiin ehkäisemään ongelmien ylisukupolvista siirtymistä. TLP-hankkeessa painotettiin lasten arjen sujuvuutta ja hyvää arkea kaikissa lasten ja nuorten toiminta- ja kasvuympäristöissä. (Solantau & Niemelä 2016, 21–24.)

Hanke sisälsi erilaisia työkokonaisuuksia, ja yksi sen aikana kehitetty työ- menetelmä oli näyttöön perustuva, matalan kynnyksen ongelmia ennaltaehkäi- sevä, Lapset puheeksi -keskustelu ja -neuvonpito eli Lapset puheeksi -työ- malli. Työmallia olivat kehittämässä Solantau ja Niemelä, ja LP-keskustelu on yksi menetelmän työmuodoista. Akatemia oli rahoittamassa mm. LP-työmallin tutkimista. Lapset puheeksi -työmallin pyrkimys oli ehkäistä lasten ja nuorten jäämistä aikuisten sosiaali- ja terveystalveluiden ulkopuolelle. Toinen tärkeä päämäärä oli lastensuojelullisten tilanteiden syntymisen ennaltaehkäisy. (So- lantau & Niemelä 2016, 21–22.) LP-työmallissa ennaltaehkäisy nähdään ai- kuisten pyrkimyksenä havaita ajoissa ne tilanteet, joissa lapsen tai nuoren kasvu ja kehitys saattavat vaarantua (esim. masentuneisuus tai käytösongel- mat) (Solantau s.a., 2). Resilienssin merkityksellisyyden ymmärtäminen ja

halu löytää keinoja sen lisäämiseksi on yksi Lapset puheeksi -menetelmän kantavista ajatuksista (Solantaus & Niemelä 2016, 24).

Alkujaan Lapset puheeksi -keskustelut otettiin käyttöön aikuisten mielenterveyspalveluissa, ja niiden kautta pyrittiin rakentamaan ns. siltoja esim. lastensuojeluun, mutta tarvittavat palvelut eivät lähteneet aina toimimaan toivotulla tavalla. Siitä syystä työmuotoa kehitettiin edelleen, ja mikäli Lapset puheeksi -keskustelussa havaittiin lisäävälle tarvetta, alettiin eri palveluverkostojen ammattilaiset koota saman pöydän ääreen neuvonpitoon. Näin perheet saatiin varmemmin oikeanlaisen tuen piiriin. (Solantaus 2017, 497.) Alkujaan Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiskeskus (Stakes) vastasi hankkeen toiminnasta, mutta sittemmin se siirtyi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle. Nykyisin Suomen mielenterveysseura, Mieli ry, vastaa TLP-työstä, johon Lapset puheeksi -työmalli kuuluu. (Lapset puheeksi -johdanto, s.a.)

LP-työ oli hankkeen aikaan pienimuotoista ja sitä toteutettiin vain joissakin tiettyissä palveluissa, kunnes menetelmää pystyttiin kehittämään niin, että se vastasi useiden eri palveluiden käyttötarkoituksia. Nykyisin lapset puheeksi -menetelmää voidaan hyödyntää kaikilla lasten ja nuorten asiakastyön rajapinnoilla ja eri kehitysympäristöissä, kuten kouluissa. Työskentely nojaa ymmärrykseen eri kehitysympäristöjen ja ihmissuhteiden vaikutuksesta lapseen. Menetelmä huomioi myös arkielämän toistuvien tilanteiden vaikutuksen lapsen kehitykseen ja mieleen. Yhteisen keskustelun taustalla on vanhempien toimijuuden ja vanhemmuuden sekä heidän asiantuntijuutensa kunnioitus. (Solantaus & Niemelä 2016, 22–23.) Työskentely on ns. ekologisista transaktionaalisista vaikuttamisista. Ekologisella vaikuttamisella tarkoitetaan sitä, kuinka eri toiminta- ja kehitysympäristöjen yhteistyöllä vaikutetaan lapsen toimintaan. Esi-merkkinä voidaan käyttää sitä, kuinka perheen ja koulun ilmapiirit vaikuttavat lapseen. Transaktio on sitä, että ympäristön ja lapsen vuorovaikutus toisiinsa muokkaa lapsen kehitystä. Lapsi saa siis vaikutteita kaikista niistä ympäristöistä, joissa hän kasvaa (koti, harrastukset, kaveri- ja sukulaissuhteet jne.). (Solantaus ym. 2015, 9.) LP-työskentelyssä kehitysympäristöt ovat keskeisessä roolissa ja niiden keskinäistä vuoropuhelua pyritään lisäämään, jotta voidaan ennaltaehkäistä ongelmien syntyä (Solantaus yms. 2015, 8).

5.1 Lapset puheeksi -keskustelu

LP-työskentelyn taustalla on halu lisätä yksilön ekologisen ympäristön yhteistyöskentelyä lapsen parhaaksi (Solantaus s.a. 2). Tämä tarkoittaa mm. vanhempien ja ammattilaisten välistä yhteistyötä, jonka avulla rakennetaan lasta tukevaa arkea eri kehitysympäristöissä (esim. koulu ja koti). Keskustelu on alkujaan kehitetty vanhempia varten, jotta he saisivat mahdollisuuden löytää uusia tapoja lapsensa tukemiseen. LP-keskustelun ei ole tarkoitus tuottaa tietoa perheen asioista ammattilaiselle, vaan ajatus on enemmänkin siinä, että ammattilaisen tehtävä on tuoda esille perhettä mahdollisesti hyödyttävä tietämys. Vanhemmat pohtivat ja päättävät, mistä tiedoista/asioista hyötyvät ja mitä tietoa tai keinoja he voisivat hyödyntää arjessaan. (Solantaus & Niemelä 2016, 22–24.)

LP-menetelmän syntyyn vaikutti ymmärrys siitä, että mikäli vanhemmilla on ongelmia jollakin elämän osa-alueella, ne heijastuvat kanssakäymiseen lapsen kanssa. Mikäli nuo tilanteet ja ongelmat pääsevät pitkittymään, ne vaikuttavat kodin ilmapiiriin ja toimintaan kotona. Vaikka kaikki lapset reagoivat kodin tilanteisiin yksilöllisesti, tuovat he tunteensa ja tapansa aina mukanaan esimerkiksi kouluun. Kun perheen tilanne on haastava, voi koulu ja sen henkilökunta nousta lapsen elämässä merkitykselliseksi suojaavaksi tekijäksi. Jos kodin tilanne on koulun tiedossa, voidaan lapsen myönteistä kehitystä turvata ja erilaisiin tarpeisiin vastata tehokkaammin. Koulu ei pysty toimimaan suojaavana tekijänä lapsen elämässä, mikäli tuen tarpeista ei olla tietoisia tai tilannetta ei tunnisteta. LP-keskustelun käyminen ei kuitenkaan poista ammattihenkilöiltä ilmoitusvelvollisuutta, mikäli esille tulee jokin lastensuojelullinen tilanne. (Solantaus & Niemelä 2016, 22–24.)

5.2 LP-keskustelut koulumaailmassa

Koulussa käytävän LP-keskustelun tausta-ajatuksena on, että lapsen tuntevat henkilöt tuovat keskusteluun omat tietämyksensä lapsesta sekä eri kehitysympäristöistä. Eri kehitysympäristöjen ymmärryksen yhdistämisen kautta pyritään luomaan pohja mahdollisimman toimivalle yhteistyölle. Matalan kynnyksen menetelmänä keskustelu avaa tarkastelumahdollisuuden sille, onko lapsen elämäntilanteessa jotakin sellaista, jonka ratkaisemiseksi olisi hyvä ottaa mukaan muita palveluita tai työmenetelmiä. (Solantaus 2013, 2.)

Lapset puheeksi -keskustelu on ensimmäinen koulumaailman LP-työskentelyn keinoista. Mikäli keskustelu koetaan riittämättömäksi, mukaan tulee LP-neuvonpito. Lapset puheeksi -keskustelussa lapsi voi olla mukana, mikäli se on tarkoituksenmukaista ja aikuiset huomioivat lapsen olevan tasavertainen osallistuja. Keskustelun on pysyttävä rakentavana ja sen tarkoitus on toimia lasta vahvistavana kokemuksena. Pääsääntöisesti varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa LP-keskustelut käydään kahden kasvattajan eli huoltajan ja ammattihenkilön välillä. LP-keskustelussa käydään läpi lokikirjan avulla lapsen arkea eri kehitysympäristöissä. Lähtökohta keskustelulle on se, että opettaja haluaa tietää, kuinka voi ymmärtää ja tukea lasta parhaalla mahdollisella tavalla koulumaailmassa. (Solantaus & Niemelä 2016, 25–27.)

Keskustelut etenevät aina lokikirjan mukaisesti. Lokikirja käy aihealueittain läpi lapsen arkea ja samalla arvioidaan eri kasvu- ja kehitysympäristöihin liittyviä haavoittuvuuksia ja vahvuuksia. **Haavoittuvuudella** tarkoitetaan asiaa tai tilanteita, joista voi syntyä ongelmia, mikäli asioihin ei tule muutosta. Ne voivat olla myös asioita ja tilanteita, jotka haastavat jo nyt arkea ja muodostavat ongelman. **Vahvuudella** tarkoitetaan asioita tai tilanteita, jotka ovat arjessa mallillaan. Vahvuuksia eivät ole erityiset taidot tms., vaan niitä ovat arkiset tilanteet, jotka sujuvat ja ovat elämässä hyvin (lasta suojaavat tekijät). Kiinnittämällä huomiota noihin, voidaan taata arjen sujuminen jatkossakin. Molempien, haavoittuvuuksien ja vahvuuksien, katsotaan syntyvän vuorovaikutuksesta eri ympäristöjen kanssa. Näin ollen aikuisten on mahdollista vaikuttaa niihin. Keskustelun aikana käydään kaikki lokikirjasta löytyvät aihealueet läpi ja lopusta löytyy osio, johon kirjataan yhteinen toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelmasta löytyvät lapsen suotuisaa kehitystä tukevat toimet, joita kotona, koulussa tai muissa ympäristöissä on tarkoitus toteuttaa. (Solantaus & Niemelä 2019, 4.)

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄN RAJAUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyötä suunnitellessa ja aihetta tarkastellessa päätin, että otan kyselytutkimukseen mukaan vain LP-keskustelut, vaikka Lapset puheeksi -menetelmä käsittää keskustelujen lisäksi voimavaralähtöisen työskentelyn ja tarpeen vaatiessa myös LP-neuvonpidon (Lapset puheeksi -menetelmä 2022).

Opinnäytetyön kannalta oli yksinkertaisempaa lähteä tavoittelemaan LP-keskusteluja käyneitä, kuin löytää heistä se pienempi ryhmä, joiden kanssa on toteutettu myös LP-neuvonpito.

Rajaamisessa mietin tarkkaan aiheen selkeyttä kyselyn vastaajille. Selkeyden näkökulma olikin yksi painava perustelu opinnäytetyöni rajaamiseen. Jotta sain pidettyä kyselylomakkeen vastaajastävällisenä ja selkeänä, oli neuvonpidon rajaaminen opinnäytetyön ulkopuolelle perusteltua. Neuvonpidon poisjättämisellä varmistin myös tutkimusmateriaalin pysymisen kohtuullisena.

Opinnäytetyöni tavoite oli tuottaa tietoa siitä, millaisia kokemuksia huoltajilla on Lapset puheeksi -keskusteluista koulumaailmassa. Pyrin vastaamaan tavoitteeseeni kyselytutkimuksen avulla. Määrittelin opinnäytetyölleni kolme tutkimuskysymystä, jotka olivat:

1. Millainen kokemus huoltajille on jäänyt Lapset puheeksi -keskustelun käytöstä koulumaailmassa?
2. Millainen merkitys keskustelulla on ollut vanhempien näkemysten mukaan koulun ja kodin yhteistyölle?
3. Onko vanhempien mielestä keskustelun avulla pystytty luomaan yhteistä ymmärrystä lapsen haavoittuvuuksista ja vahvuuksista?

7 TYÖN TOTEUTUS

Aiheen etsintä oli ensimmäinen osuus opinnäytetyöprosessissa. Työskentelin tuolloin Mikkelin sairaalaopetuksessa, ja kevättalvella 2021 idean aiheesta esitti Lapset puheeksi -menetelmän kouluttaja, joka toivoi huoltajien kokemuksia LP-keskusteluista Mikkelissä. Tartuin ehdotukseen, ja aloin valmistella opinnäytetyön aloittamista. Aihe-ehdotuksen aikoihin suoritin tutkimus- ja kehittämismenetelmät 2-kurssia, jonka yhtenä tehtävänä tuotin tutkimussuunnitelman ja raakaversion kyselylomakkeesta. Tutkimuslupahakemuksen (liite 2) lähetin lokakuussa 2021 Mikkelin kaupungin opetusjohtajalle, ja myönteinen vastaus saapui lokakuun lopulla.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa kävi selväksi, että kyselylomakkeen lähettäminen Wilman kautta olisi helpoin tapa saavuttaa valikoitu huoltajaryhmä. Halusin valita kohderyhmäksi huoltajat, jotka ovat voineet muodostaa mielikuvan keskustelusta ja sen mahdollisesta vaikutuksesta esimerkiksi yhteistyöhön rauhassa. Siitä syystä kohderyhmäksi valikoitui toisen vuosiluokan oppilaiden huoltajat, joille keskustelua oli tarjottu vähintään lapsen ensimmäisen kouluvuoden aikana. Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen huoltajilla on mahdollisuus vastata Mieli ry:n laatimaan kyselyyn (Valtokari 2021). Mielestäni olisi ollut epärealistista odottaa, että he jaksaisivat vastata kahteen kyselyyn heti keskustelun jälkeen. Kahden kyselyn lähettäminen olisi uskoakseni voinut pienentää vastausprosenttia. Mikäli kysely olisi lähetetty heti keskustelun jälkeen, olisi se myös pitänyt toteuttaa täysin erilaisella aikataululla, sillä keskusteluille ei ole määritetty tiettyä ajallista jaksoa (esim. tiettyä kuukautta), jolloin opettajat niitä tarjoavat. Heti keskustelun jälkeen lähetetty kysely olisi tuottanut tietoa mielipiteistä, jotka koskevat keskustelua ja kokemukset keskustelun mahdollisista koetuista vaikutuksista yhteistyöhön olisivat jääneet puuttumaan.

Erään väitöskirjan esittelytapaamiseen osallistuminen sekä palaute opiskelutovereilta, ohjaavalta opettajalta ja työelämäkumppanilta auttoivat oman kyselyn raakaversioiden tarkastelussa. Näiden ansiosta huomasin, ettei kurssilla tehty kyselylomake ollut toimiva. Lopulta muokkasin kyselylomaketta melko paljon, jotta se vastasi paremmin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Osa kysymyksistä oli samansuuntaisia kuin Mieli ry:n palautekyselyssä. Samankaltaisten kysymysten avulla esim. kouluttajat voivat halutessaan peilata tässä opinnäytetyössä saatuja tuloksia valtakunnallisesti kerättyihin vastauksiin.

Vilka (2021, 107) ohjeiden mukaan pyrin pitämään tutkimuksessa käytetyt käsitteet vastaajille tuttuina ja yksiselitteisinä. Hän painottaa, että kyselylomakkeet tulisi rakentaa tavalla, joka on kohderyhmälle tuttu (Vilka 2021, 107). Oma kyselylomakkeeni (liite 1) oli yksinkertainen ja selkeä, jotta vastaajille tulisi heti käsitys, ettei kyselyn täyttäminen vie heiltä liikaa aikaa. Luotettavuuden kannalta näin tärkeäksi, että kyselyn käsitteet ovat kaikille selvät. Tästä syystä päätin selittää kyselyyn liitetyissä saatesanoissa Lapset puheeksi -keskustelussa käytetyt vahvuus ja haavoittuvuus käsitteet, jotta niiden merkitys muistuu vastaajien mieleen. Kyselylomakkeella kysymykset sijoiteltiin

niin, että ensimmäisen sivun kysymykset koskivat kokemusta itse keskustelusta ja toisella sivulla kysymykset laajensivat ymmärrystä kokemuksesta. Kyselylomakkeelta löytyi 18 kpl pääasiassa likertin-asteikolle muotoiltua kysymystä ja yksi avoin kysymys, jonka tarkoitus oli antaa huoltajille mahdollisuus kertoa kokemuksestaan omin sanoin. Kyselylomakkeen viimeistely ajoittui loppuvuoteen 2021.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pyrin saamaan tietoa kahdeksan kysymyksen avulla. Ensimmäinen kysymys koski huoltajien kokemusta keskustelusta. Alustin aihetta kysymällä huoltajien käsitystä keskustelusta, sen ilmapiiristä ja siitä ketkä olivat osallistuneet keskusteluun. Syvempää ymmärrystä huoltajien kokemuksesta hain kysymyksillä, jotka koskivat sitä, oliko keskustelun aikana käsitelty tarpeellisia asioita, tulivatko huoltajien kysymykset/huolet esille ja saivatko he uusia ideoita/välineitä omaan vanhemmuuteensa. Huoltajat arvioivat kokemustaan hyödyllisyyden ja sen kautta, olisivatko he valmiita suosittelemaan keskustelua muille.

Viiden kysymyksen kautta huoltajat arvioivat yhteistyöhön liittyviä asioita. Alustuksena toimi kysymys keskustelun ajankohdasta. Syvempää ymmärrystä haettiin yhteisten tavoitteiden ja luottamuksen kautta, sillä yhteistyö näyttäytyy myös pyrkimyksenä työskennellä yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti lapsen parhaaksi. On myös selvää, että eri kasvuympäristöjen toimiva yhteistyö vaatii luottamusta. Näistä syistä kolme yhteistyöhön liittyvää kysymystä koski näitä teemoja. Kysymyksissä selvitettiin, oliko keskustelun aikana sovittu toimista, joilla tuetaan lasta ja oliko keskustelu lisännyt luottamusta koulua ja/tai opettajaa kohtaan. Lisäksi huoltajien piti arvioida, oliko yhteistyön määrä muuttunut keskustelun jälkeen.

Viisi kysymyksistä oli viimeisen tutkimuskysymyksen teeman mukaisia. Yhteisen ymmärryksen luomista lapsen vahvuuksista ja haavoittuvuuksista selvitti kysymykset siitä, oliko huoltajat kuulleet keskustelussa uusia vahvuuksia tai haavoittuvuuksia lapsestaan. Heiltä kysyttiin myös sitä, oliko keskustelu vahvistanut luottamusta lapsen pärjävyydestä tai lisännyt huolta. Huoltajat arvioivat sitäkin, oliko opettajan ymmärrys oman lapsen elämäntilanteesta lisääntynyt. Avoin kysymys oli sijoitettu kyselylomakkeen loppuun. Sinne huoltajat saivat jättää halutessaan ajatuksia keskustelusta.

Kyselyn toteutin maaliskuun alussa vuonna 2022. Koska en henkilökohtaisesti pystynyt lähettämään kyselyä huoltajille, pyysin mikkeliäisten alakoulujen rehtoreita auttamaan laatimani viestin ja kyselylomakkeen linkin välittämässä. Rehtoreille lähettämässäni viestissä oli selkeät ohjeet vanhemmille lähetettävästä viestistä. Kysely oli auki 14 vuorokautta ja sen aikana välitin rehtoreille pyynnön vielä kahden muistutusviestin lähettämistä. Muistutusviestit osoittautuivat tärkeiksi, sillä viimeisen muistutuksen jälkeen tuli 48 % kaikista vastauksista.

Rehtoreiden apu oli tärkeää opinnäytetyön onnistumisen kannalta. Vastausten analysoinnin aloitin kyselyn sulkeuduttua, mutta vastausten analysointi ja opinnäytetyön kirjoitus veivät elämänmuutosten vuoksi odotettua kauemmin aikaa. Lopulliseen muotoonsa opinnäytetyö hioutui vuoden 2023 kevään ja kesän aikana.

7.1 Tutkimusmenetelmä

Tässä opinnäytetyössä käytin Webropol-ohjelmaan laadittua kyselylomaketta tiedon keräämiseen, joten pääasiallinen tutkimusmenetelmäni on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. (Vilkkä 2021, 75.) Aineistonkeruumenetelmänä nettikyselylomake oli tehokkain, koska tavoitteena oli saada analysoitava aineisto kattavaksi. Nettikyselyn toteuttamisen hyötyihin kuuluu taloudellisuus sekä työvaiheiden määrä. Sähköisen kyselyn vastaukset tallentuvat suoraan koneelle. Lööntivirheiden todennäköisyys vähenee, sillä vastauksia ei tarvitse siirtää tietokoneelle jälkikäteen. (Valli 2018, 101.) Sähköisen kyselylomakkeen hyödyntäminen auttoi tavoittamaan suuremman joukon mahdollisia vastaajia ja vastausten kerääminen oli nopeampaa. Internetkysely mahdollisti kyselyyn osallistuneiden vastausten tallentamisen heille sopivana ajankohtana.

Määrällistä tutkimusta voidaan käyttää silloin, kun asioita voidaan mitata ja menetelmän avulla tieto käsitellään numeraalisesti. Kyselylomakkeen kysymysten asetteluun tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä kysymysten on oltava selkeitä, eivätkä ne saa johdatella vastaajaa. Tutkimusongelmat ja tavoitteet ohjaavat kysymysten muodostamista. (Valli 2018, 92–93.) Kyselylomakkeen kysymykset pyrin esittämään Vallin (2018, 92–93) ohjeita noudattaen.

Opinnäytetyöni piireet viittaavat pääasiassa määrälliseen tutkimukseen. Numeraalista tietoa tuottavien kysymysten lisäksi haluttiin huoltajien kertovan kokemuksestaan omin sanoin, jotta kokemukseen vaikuttavista asioista saataisiin syvällisempi ymmärrys. Tästä syystä tutkimuksen voidaan ajatella sisältävän myös laadullisen (kvalitatiivisen) tutkimuksen piirteitä.

Mieli ry kehittää ja arvioi menetelmää ja siitä näkökulmasta yksittäisetkin palauteet ovat tärkeitä. Kouluttajat ja ammattilaiset voivat kehittää työskentelyä paikallisesti kerättyjen kokemusten perusteella. Näistä syistä pidin tärkeänä, että numeraalisesti tuotetun tiedon lisäksi saisin tietoa siitä, millaiset asiat vaikuttivat huoltajien kokemuksiin. Ymmärrystä pyrin lisäämään kyselylomakkeen viimeisen, avoimen kysymyksen avulla. Halu ymmärtää huoltajien mielipiteitä paremmin, sopi mielestäni myös siihen LP-työmallin näkemykseen, että jokaisen yksilön arki ja elämä on ainutlaatuista ja sen tarkastelu merkityksellistä.

7.2 Analyysi

Kyselylomakkeen vastausten tarkempi analysointi ja kirjoittaminen ajoittui keväälle 2023. Kyselyn analysointi lähti liikkeelle Webropol-ohjelman tuottaman numeraalisen tiedon käsittelystä. Kvantitatiivisen tutkimuksen yksi tapa esitellä tuloksia on tehdä se suorina jakaumina, kuten tässä opinnäytetyössä. Lukijalle voidaan tuottaa tietoa määrällisestä tutkimuksesta myös ristiintaulukointia apuna käyttäen tai tunnuslukuina, jotka ovat laskettu erilaisia muuttujia käyttämällä. Suorien jakaumien tieto tuotetaan taulukoihin kuten ristiintaulukoinnissakin. Tulokset esitetään suhteellisina osuuksina eli prosenttijakaumina, sillä määrällisen tutkimuksen tarkoituksena on yleistää tietoa kerätyn aineiston perusteella. (Kananen 2014a, 209.) Tässä opinnäytetyössä laadullisen tutkimuksen piirteet kulkivat määrällisen tutkimuksen rinnalla ja siitä syystä tietoa pyrittiin pelkkien prosenttijakaumien lisäksi kuvailemaan tarkemmin. Näin ollen kuvaileva määrällinen tutkimus lienee pätevä termi tämän opinnäytetyön menetelmän osalta.

Päätin analysoida avoimen kysymyksen vastauksia luokittelun avulla. Kun avoimen kysymysten vastauksia tarkastellaan luokittelun avulla, voidaan analysoinnin ajatella kuuluvan vielä määrälliseen tutkimukseen (Valli 2018, 114).

Ennen luokittelua kävin avoimen kysymyksen vastaukset läpi useaan otteeseen Vallin (2018, 114) ohjeen mukaan, jotta sain muodostettua kuvan siitä, millaisia luokkia niistä muodostuu. Vastauksia läpi käydessä huomasin, että useat vastauksista syvensivät selvästi jotakin kyselylomakkeen kysymystä. Päätin luokitella vastaukset tutkimuskysymysten mukaisesti, eli kokemukseen, yhteistyöhön ja yhteisen ymmärryksen luomiseen vaikuttavien vastausten mukaan. Jotkut vastauksista olivat laajoja ja sisällöistä löytyi paljon materiaalia vastaamaan eri tutkimuskysymyksiin. Vastausten ollessa laajoja, ne jakautuivat pienemmiksi osiksi luokittelun aikana. Luokittelin vastaukset värikoodeilla ja näin toimimalla pystyin poimimaan vastauksista tutkimuskysymysten osalta oleelliset asiat.

Avoimen kysymyksen vastauksesta 12 (75 %) sisälsi huoltajien kokemukseen liittyvää syvempää ymmärrystä tuottavaa tietoa. Kaksi (12,5 %) vastausta antoi luokittelun jälkeen lisätietoa yhteistyöhön liittyvään tutkimuskysymykseen. Yhteisen ymmärryksen luomisen tutkimuskysymykseen liittyi neljä (25 %) vastausta. Avoimen kysymyksen vastaukset on avattu tarkemmin prosenttija-kaumina esitettyjen tulosten rinnalla. Vaikka määrällisen tutkimuksen pääasiallinen tavoite on tuottaa yleistettyä tietoa tutkittavasta aiheesta, nostetaan tässä opinnäytetyössä esille myös poikkeamia ja avoimen kysymysten vastauksille on annettu painoarvoa, jotta LP-menetelmään kuuluva yksilön mielipiteiden arvostaminen toteutuu myös tulosten analysoinnissa.

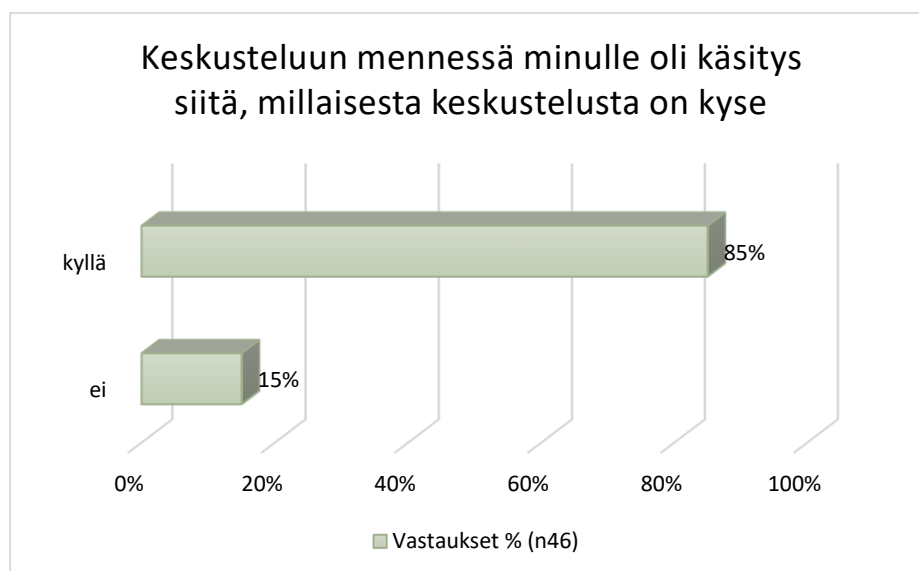
8 TYÖN TULOKSET

Kyselylomakkeiden vastausprosentit jäävät usein pieniksi, sillä vastaajien aktiivointi voi olla työlästä (Vilkkä 2021, 94). Kanasen (2014a, 208) mukaan verkkokyselyissä vastausprosentit jäävät herkästi 10–15 % paikkeille. Mikäli kyselyn kohdennuksessa on onnistuttu hyvin, voi vastausprosentti nousta lähemmäs 30 %:a. Tämän opinnäytetyön kyselylomake avattiin vastattavaksi 8. maaliskuuta 2022. Saamani tiedon mukaan kohderyhmäksi valikoidun populaation eli huoltajajoukon kanssa oli kyselyn aloitukseen mennessä pidetty 175 LP -keskustelua (Makkonen 2023). Tästä joukosta 46 huoltajaa vastasi kyselyyn, eli opinnäytetyön kyselyn vastausprosentiksi saadaan 26 %. Avoimeen kysymykseen vastauksen jätti huoltajista 35 % eli yhteensä 16 vastaajaa. Opinnäytetyön kyselytutkimuksen pääasiallinen tulosten esittäminen tapahtuu

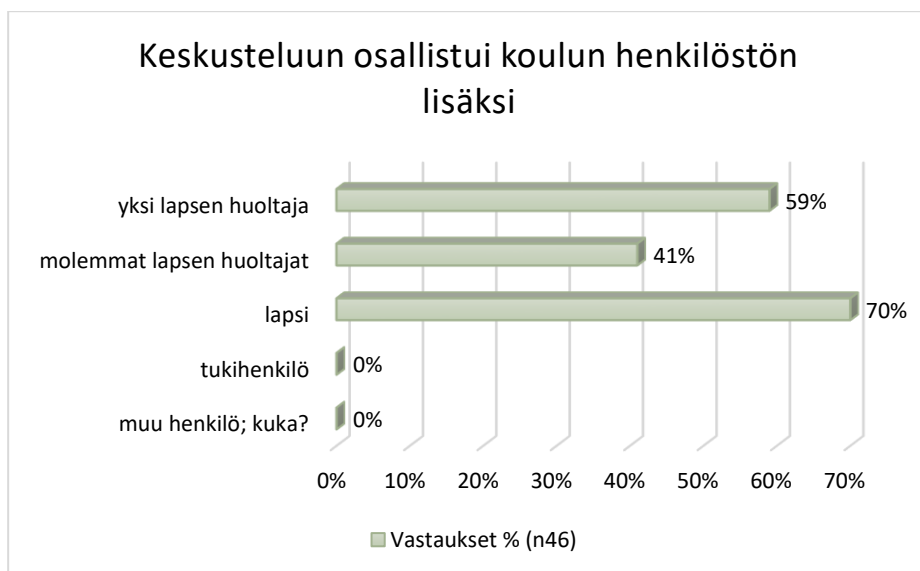
Kanasen (2014a, 209) ohjeen mukaan prosenttiosuuksilla. Koska vastaajamäärä oli suhteellisen pieni, päätin käyttää joidenkin kysymysten kohdalla prosenttijakauman lisäksi myös vastaajamääriä.

8.1 Huoltajien kokemukset Lapset puheeksi -keskusteluista

Lapset puheeksi -keskusteluun mennessä 84 % huoltajasta koki, että heillä oli tieto/käsitys siitä, millaiseen keskusteluun he ovat osallistumassa (Kuva 3). Kyselyn alussa tiedusteltiin, keitä keskusteluun oli osallistunut koulun henkilökunnan lisäksi. Vastausvaihtoehdoista pystyi valitsemaan useamman tilanteeseen sopivan vaihtoehdon. Hieman yli puolet (59 %) vastaajista kertoi, että paikalla oli vain toinen huoltajista, mutta jopa 70 % (n=32/46) kertoi, että keskusteluun oli osallistunut huoltajan lisäksi myös lapsi (kuva 4). Lapset puheeksi -keskustelut ovat pääsääntöisesti tarkoitettu vanhemman ja ammattilaisen kesken käytäviksi, mutta koulumaailmassa pidettyjen keskustelujen osalta tilanne voi olla toinen. Lapsen osallistuessa LP-keskusteluun on muistettava, että keskustelu on lapselle aina vapaaehtoista ja lapsi on tasavertainen osallistuja prosessin ajan. Palautteen ja puheen on oltava rakentavaa sekä lapsen toimijuutta lisäävää. (Solantaus & Niemelä 2016, 26.)



Kuva 3. Käsitys keskustelusta sinne mennessä

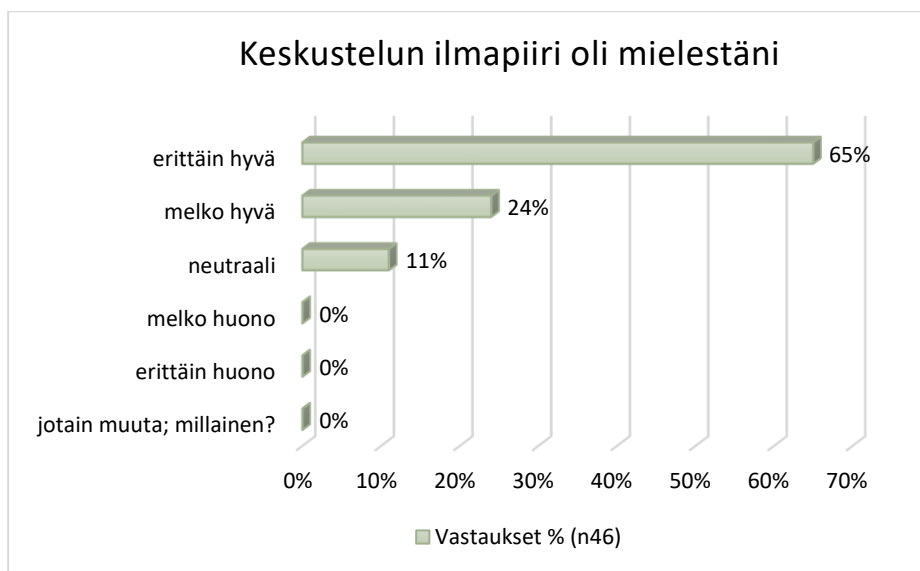


Kuva 4. Keskusteluun osallistuneet henkilöt

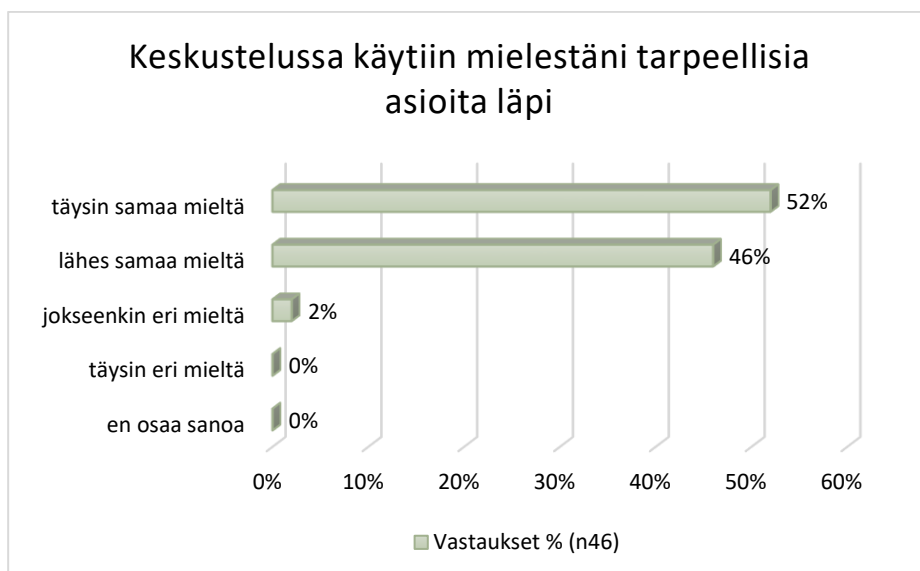
Erään avoimen kysymyksen vastauksessa kiiteltiin lapsen mukaan ottamista, ja se oli ollut vastaajalle positiivinen kokemus. Lapsen mukaan ottaminen keskusteluun oli huoltajan mukaan hyvä asia, sillä silloin lapsi saa ilmaista itseään ja tulee kuulluksi omissa asioissaan.

Oli mukava että oli joku keskustelu, jossa lapsenkin pystyi ottamaan mukaan..

Enemmistö vastaajista piti keskustelun ilmapiiriä erittäin hyvänä, ja joka neljäs piti ilmapiiriä melko hyvänä (kuva 5). Likertin asteikolla vastattujen kysymysten perusteella ilmapiiri koettiin hyvänä, mutta keskustelun sisällöt saivat jonkin verran kritiikkiä avoimen kysymyksen vastauksissa. Keskustelun sisällöistä ei ollut selkeää kysymystä kyselylomakkeella, mutta eräs väittämä oli: *Keskustelussa käytiin mielestäni tarpeellisia asioita läpi*. Siihen huoltajista 52 % oli vastannut olevansa täysin samaa mieltä (kuva 6).



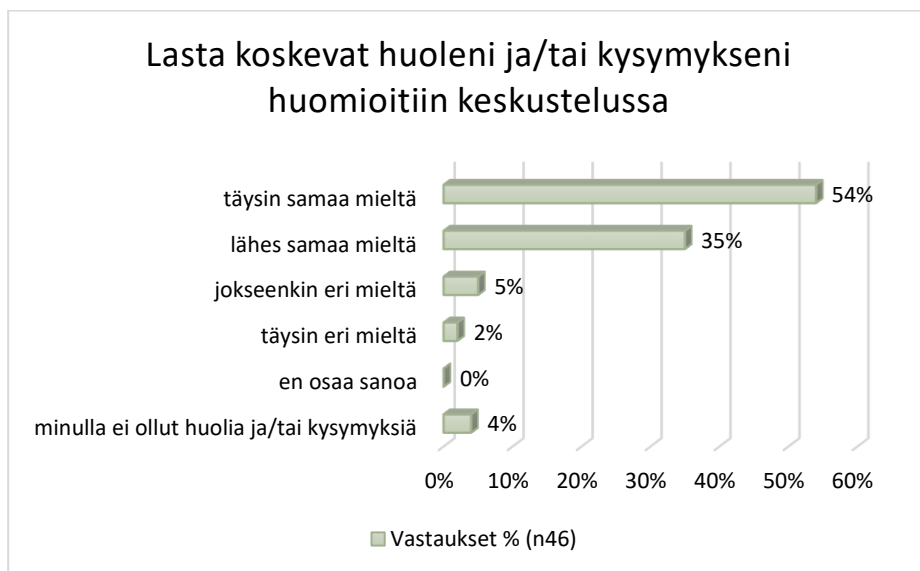
Kuva 5. Keskustelun ilmapiiri



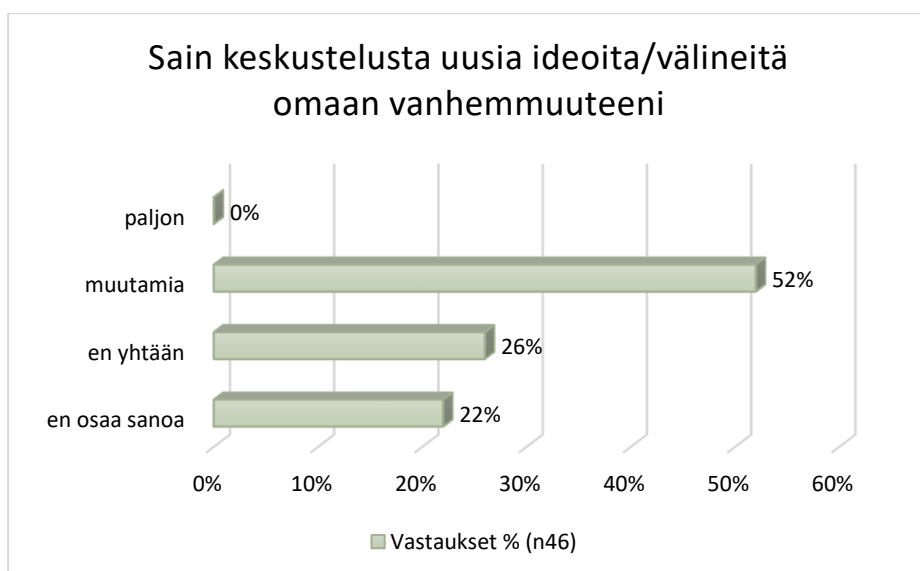
Kuva 6. Keskustelussa läpi käytyjen asioiden tarpeellisuus

Eräessä vapaamuotoisessa palautteessa huoltaja kertoi kokeneensa keskustelutilanteen turhauttavana, koska keskustelu oli koskenut vain koulunkäyntiä. Huoltaja oli yrittänyt nostaa esille muitakin asioita, mutta ne aiheet oli sivuutettu. Joku kirjoitti ajattelevansa keskustelun palvelevan perheitä paremmin, mikäli keskusteluissa olisi tilaa myös muille kuin kouluun liittyville asioille. Toinen vastaaja taas koki hyvänä, että keskustelu korvasi välitodistuksen. Eräs huoltaja pohti vastauksessaan keskustelun voivan tuntua ikävältä, mikäli lapsella on haasteita koulussa. Hänen mukaansa hankaluuksia niin sanotusti hierotaan kasvoihin.

Kun huoltajille esitettiin kysymys siitä, huomioitiinko heidän huolensa ja/tai kysymyksensä keskustelussa. 54 % vastasi kokeneensa, että ne huomioitiin täysin. Jokseenkin eri mieltä oli 5 % vastanneista. (kuva 7.) Omaan vanhemmuuteensa muutamia uusia ideoita/välineitä koki saaneensa 46 huoltajasta jopa 24, eli 52 % vastaajista (kuva 8).



Kuva 7. Lasta koskevien huolien ja/tai kysymysten huomiointi keskustelussa

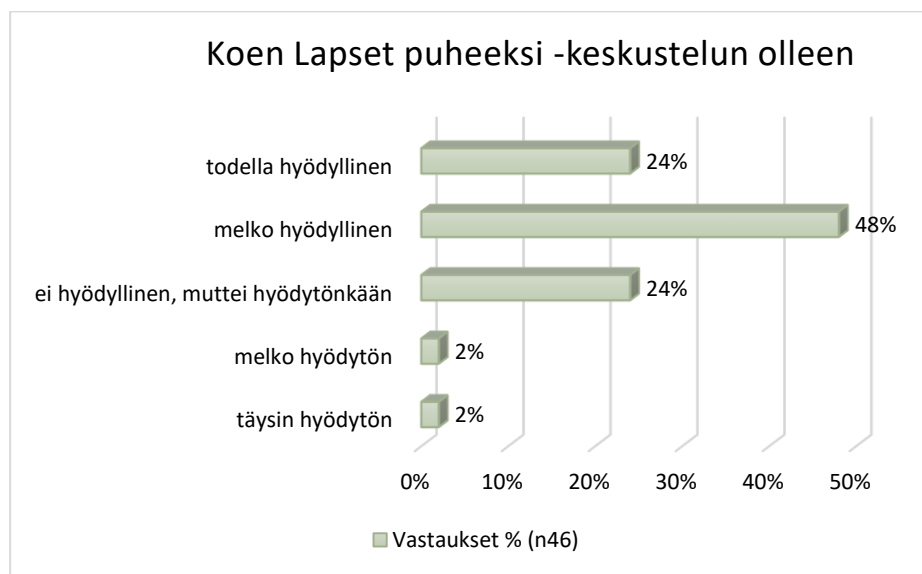


Kuva 8. Tarjosiko keskustelu välineitä vanhemmuuteen

Vastaajista neljännes koki keskustelun todella hyödylliseksi ja lähes puolet, 48 %, melko hyödylliseksi (kuva 9). Muutamat vastaajat ajattelivat opettajan asenteen vaikuttavan paljon LP-keskustelun kulkuun ja siihen, kuinka hyödylliseksi se vanhemmille lopulta muodostuu. He kokivat opettajan kiinnostuksen

ja uskon menetelmän toimivuuteen merkityksellisenä asiana. Persoonallisuuden uskottiin vaikuttavan keskustelun tunnelmaan ja laatuun. Persoonan vaikutuksesta esimerkkinä käytettiin sitä, kuinka joku opettaja on tilanteessa rento ja kykenee vetämään strukturoidun keskustelun miellyttävästi läpi, kun taas toinen opettaja toteuttaa keskustelun tiukalla aikataululla eikä vapaalle keskustelulle ole aikaa.

Riippuu varmasti opettajasta ja sen kiinnostuksesta pitää tällaisia keskusteluja, kuinka paljon hyötyä vanhemmat kokevat tästä saavansa.

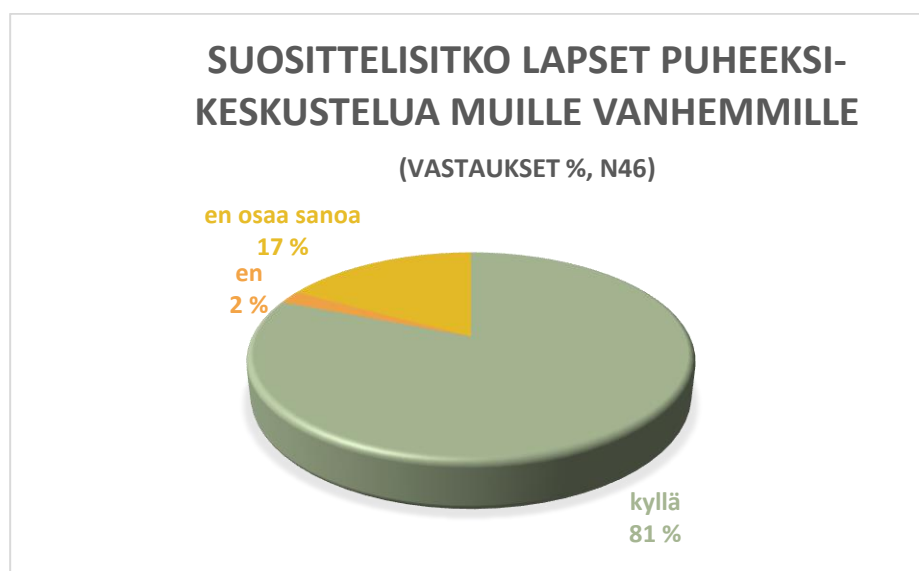


Kuva 9. Lapset puheeksi -keskustelun koettu hyödyllisyys

Eräs huoltajista kertoi kokevansa LP-keskustelut koulumaailmassa turhina. Hänen mukaansa opettajan ei kuulu olla terapeutin roolissa, vaan valveutuneet vanhemmat etsivät apua lapselleen tarvitessa itse tai kysyvät neuvoa sen etsintään. Ne vanhemmat, jotka eivät hallitse elämäänsä, eivät hänen mielipiteensä mukaan muuta toimintatapojaan LP-keskustelun perusteella tai hae lapsilleen apua. Huoltaja ajatteli, ettei vanhempien pitäisi joutua osallistumaan arjen kuormituksen keskellä pitkään, perheen asioita ruotivaan keskusteluun. Hän ei halunnut kertoa perheen tai lapsen asioista opettajalle, sillä vaikka perheen asiat hoituivatkin hyvin, hän koki olleensa ns. syytetyn penkillä. Keskustelun hän koki vievän molempien osapuolten aikaa turhaan. Osa vastaajista taas kertoi keskustelun sujuneen ihan hyvin ja tuntuneen vapaamuotoiselta. Keskustelut koettiin tärkeinä ja miellyttävinä. Eräs vastaajista kertoi keskustelun olleen miellyttävä kokemus, mutta hän oli ymmärtänyt, että keskustelut

ovat pakollisia ja se oli hänen mielestään huono asia. Huoltaja oli sitä mieltä, että keskustelujen tulisi olla huoltajille vapaaehtoisia. Muutama huoltaja kantoi huolta opettajien työtaakasta, kun valmiiksi ylityöllistetyt opettajat joutuvat käymään erilaisia keskusteluja ja arviointeja.

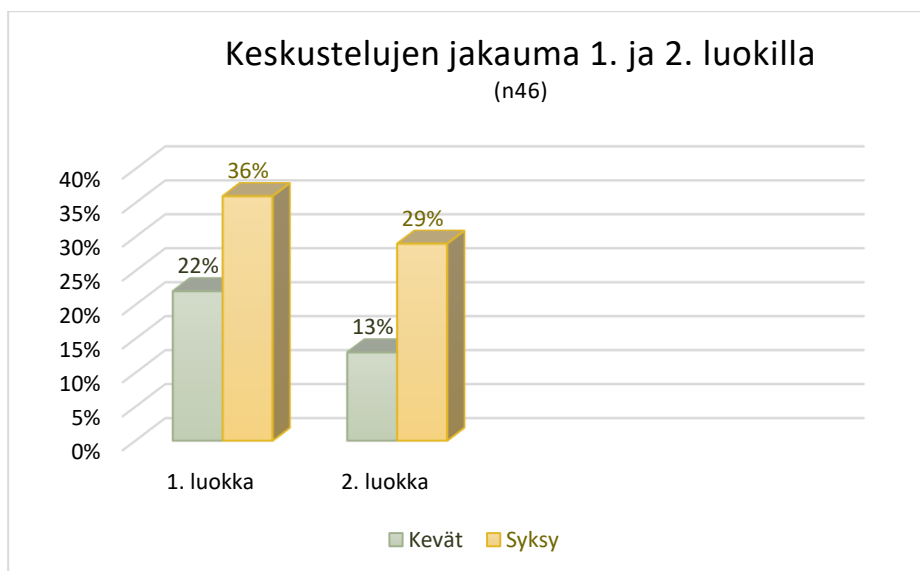
Vastauksista kävi ilmi, että keskustelut olivat synnyttäneet monenlaisia ajatuksia ja kokemuksia. Joukosta löytyi kokemuksia onnistuneista, neutraaleista sekä epäonnistuneista keskusteluista. Kyselylomakkeen loppupuolella huoltajia pyydettiin vielä arvioimaan, voisivatko he suositella keskustelua muille vanhemmille. Vastanneista 81 % voisi suositella Lapset puheeksi -keskustelua myös muille vanhemmille (kuva 10).



Kuva 10. Suosittelesiko huoltajat keskustelua muille vanhemmille

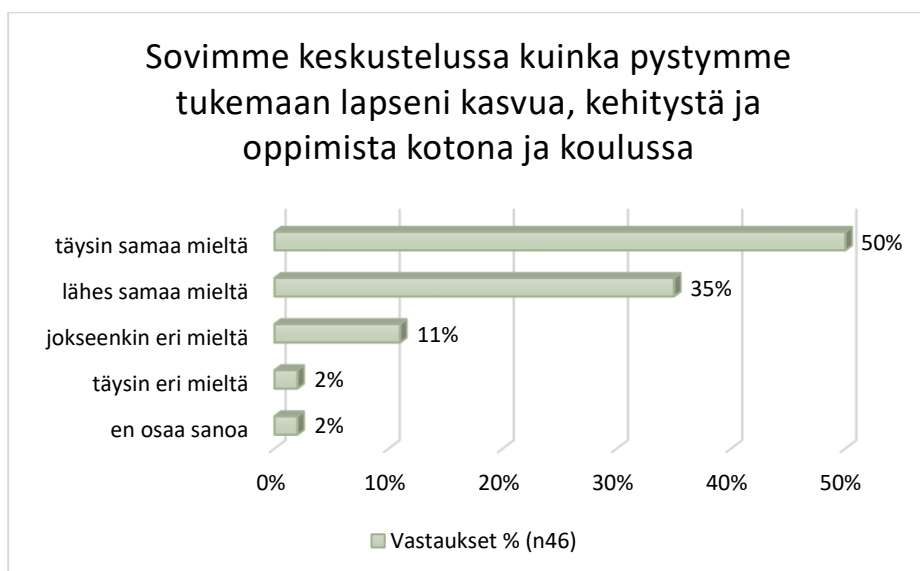
8.2 Keskustelun merkitys koulun ja kodin yhteistyölle

Kyselyssä nousi esille, että korona oli vähentänyt kodin ja koulun yhteisiä keskusteluja ja koulun järjestämiä tapahtumia. Yhteistyön koettiin olleen koronan aikoihin lähinnä Wilma-viestittelyä. Joku vastaajista oli tyytyväinen, että keskusteluja käytiin ja yhteistyöhön pyritään panostamaan keskustelujen muodossa. Kyselyn ensimmäisessä kysymyksessä huoltajat kertoivat keskustelun ajankohdasta. Niiden mukaan keskusteluja käytiin enemmän syksyisin, mutta 2. luokan kevään osalta tieto oli puutteellista, sillä kysely toteutettiin maaliskuussa (kuva 11).



Kuva 11. Keskustelujen jakauma 1. ja 2. luokilla

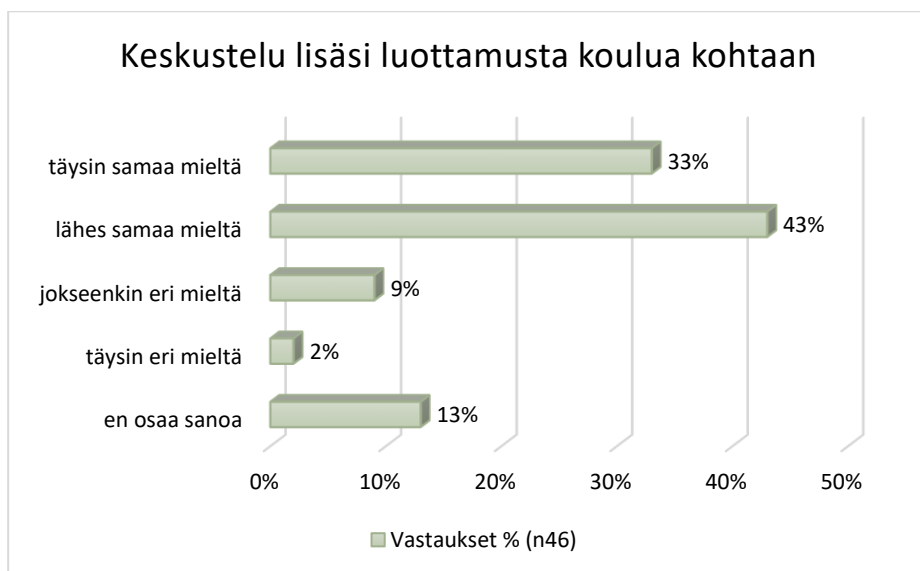
LP-keskustelun yksi tavoite on löytää lapsen kanssa toimivien aikuisten välille yhteisymmärrys siitä, kuinka he voivat tukea lasta parhaalla mahdollisella tavalla eri kehitysympäristöissä. Kyselyssä huoltajat arvioivat, pystyttiinkö keskustelun aikana sopimaan, kuinka lasta jatkossa tuetaan. Puolet huoltajista oli sitä mieltä, että tämä tavoite saavutettiin. Jokseenkin eri mieltä oli 11 % vastanneista. (kuva 12.)



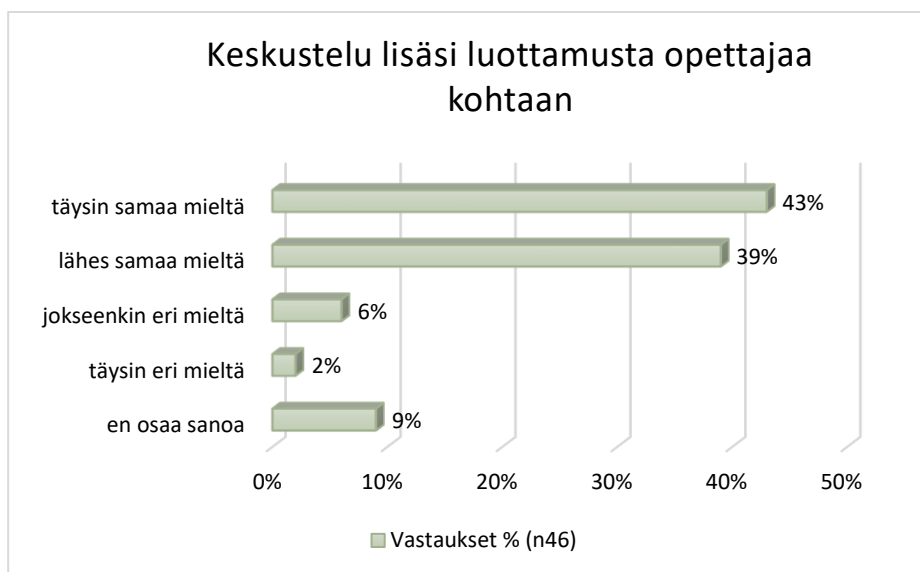
Kuva 12. Lapsen kasvua ja kehitystä tukevista toimista sopiminen keskusteluissa

Kaikkia vastausvaihtoehtoja käytettiin, kun huoltajia pyydettiin arvioimaan, oliko keskustelu auttanut synnyttämään luottamusta opettajaa tai koulua kohtaan. Ensimmäisenä kysyttiin keskustelun vaikutusta luottamukseen koulua kohtaan. Vastajista 33 % oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa ja lähes

samaa mieltä heistä oli 44 % (kuva 13). Keskustelu oli lisännyt luottamusta opettajaa kohtaan hieman enemmän, sillä väittämän *Keskustelu lisäsi luottamusta opettajaa kohtaan* kanssa täysin samaa mieltä oli 44 % huoltajista ja 39 % oli lähes samaa mieltä (kuva 14).



Kuva 13. Keskustelun vaikutus luottamukseen koulua kohtaan

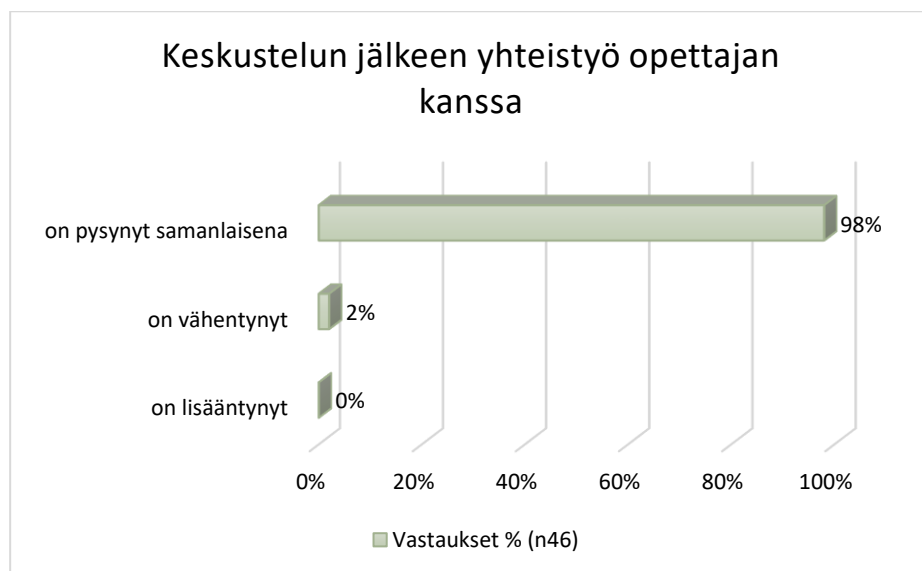


Kuva 14. Keskustelun vaikutus luottamukseen opettajaa kohtaan

Keskustelu jotenkin antoi itseluottamusta ja myös luottamusta opettajaa kohtaan.

Vastausten perusteella keskustelun ei koettu lisäävän yhteistyötä kodin ja opettajan välille, vaan sen koettiin pysyvän samalla tasolla kuin ennen keskus-

telua. Yksi (2 %) vastaaja oli sitä mieltä, että yhteistyö oli vähentynyt keskustelun jälkeen. (kuva 15.) Vastausta selittää eräs avoimen kysymyksen vastaus, jossa huoltaja kertoi yhteistyön vähentyneen opettajan runsaiden poissaolojen vuoksi.



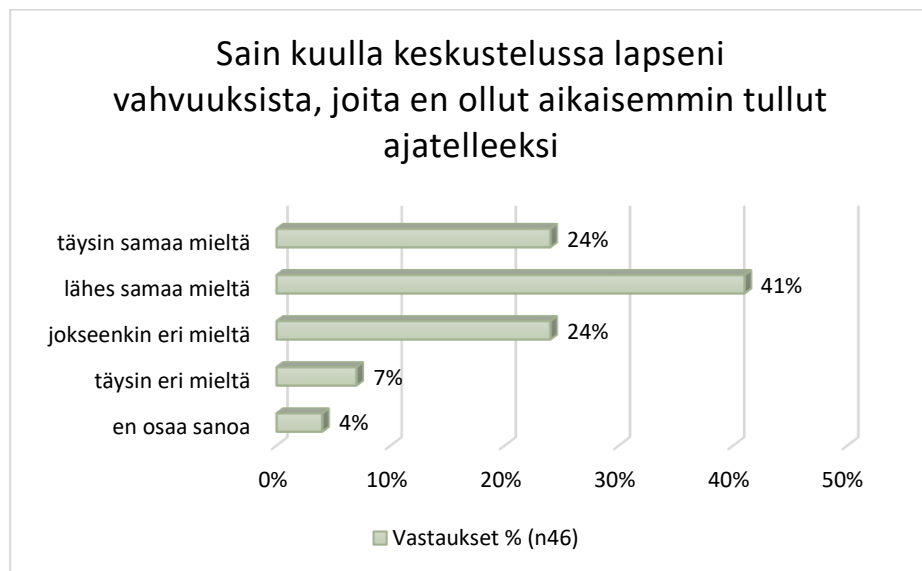
Kuva 15. Yhteistyö opettajan kanssa keskustelun jälkeen

8.3 Yhteisen ymmärryksen luominen lapsen haavoittuvuuksista ja vahvuuksista

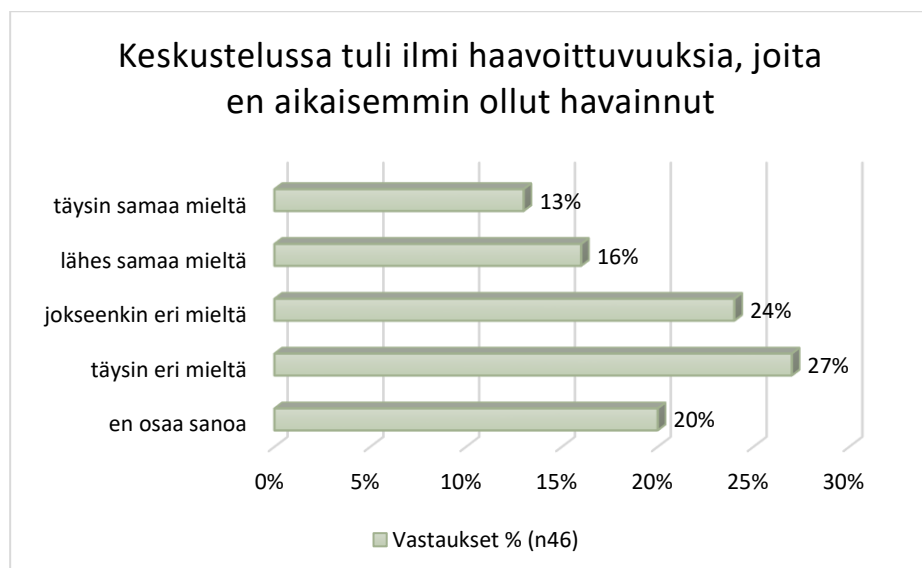
Huoltajat pitivät tärkeänä opettajan kiinnostusta käytettävää menetelmää kohtaan, mutta myös käytössä oleva aika nähtiin merkityksellisenä asiana. Ajan merkitys nousi esille, kun huoltajat pohtivat luottamuksen syntymistä ja vaikeiden asioiden esille nostamista. Eräs huoltaja mietti ajan riittämistä syvällisten pohdintojen ja keskustelujen osalta. Hän oli sitä mieltä, että kiireettömyden tunne on keskustelun aikana tärkeä, sillä luottamusta on vaikea rakentaa lyhyessä ajassa eikä silloin jää tilaa syvälliselle pohdinnalle. Syvällisempi keskustelu vaatisi hänen mielestään enemmän aikaa. Kiusaamistilanne voisi vastaajan mukaan olla sellainen asia, jonka puheeksi ottaminen voi vanhemmalle olla vaikeaa ja kiireessä tärkeät asiat jäävät helposti sanomatta. Mikäli arjessa ei ole haasteita (koulussa eikä kotona), vastaaja pohti nykyisen 30 min. ajan riittävän keskustelulle. Eräs vastaaja pohti, että toisinaan ajat ovat olleet niin lyhyitä, ettei niiden aikana tulisi mieleen nostaa esille isoja teemoja. Yhdessä vastauksessa huoltaja kertoi kantavansa huolta niistä perheistä, joilla olisi tarve saada kertoa haasteista, mutta asiat jäävät pimentoon tiukan aikataulun

vuoksi. Toisen vastaajan mukaan keskustelu oli vahvistanut hänen käsitystään lapsen vahvuuksista sekä haavoittuvuuksista. Keskustelun avulla hän huomasi opettajan tehneen samat havainnot.

Kyselyssä ilmeni, että 46 vastaajasta joka neljäs oli kuullut keskustelun aikana jonkin sellaisen vahvuuden lapsestaan, jota ei aikaisemmin ollut tullut ajatelleeksi (kuva 16). Kysymys uusien haavoittuvuuksien esille tulosta vaikutti vaikeammin arvioitavalta, sillä vastaajista jopa 20 % valitsi vaihtoehdon, en osaa sanoa. Huoltajista kuusi eli 13 % kertoi kuulleensa keskustelun aikana jonkin haavoittuvuuden, jota ei aikaisemmin ollut havainnut. (kuva 17.)

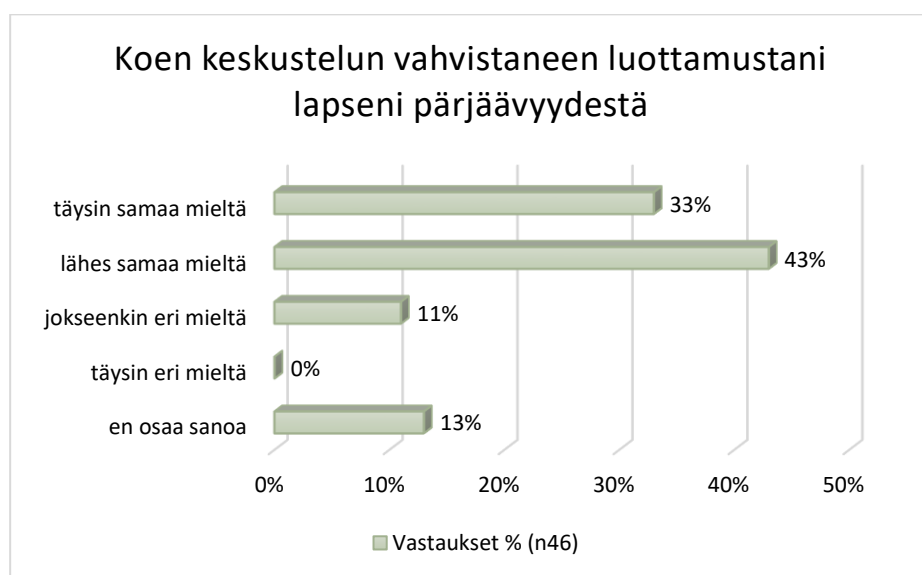


Kuva 16. Keskustelussa ilmi tulleet uudet vahvuudet



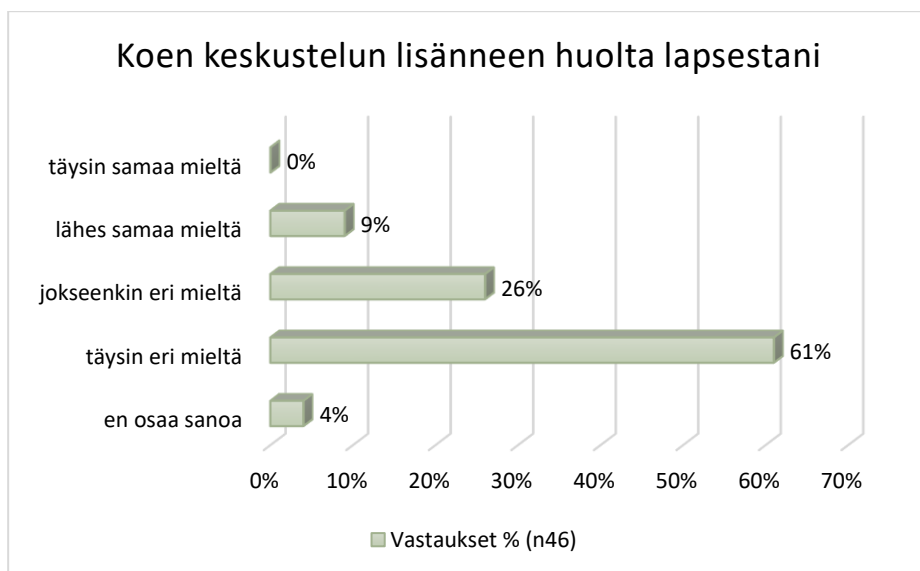
Kuva 17. Keskustelussa ilmi tulleet uudet haavoittuvuudet

Lapset puheeksi -keskusteluissa käydään läpi monia lapsen sen hetkiseen elämään liittyviä asioita. LP-lokikirjassa aiheina ovat esimerkiksi arkiset toiminnot, rutiinit kotona ja koulussa, käytös näissä kehitysympäristöissä sekä ristiriidoista selviäminen. Keskustelun aikana käydään läpi myös se, onko keskusteluun osallistujilla joitakin huolia lapsesta ja löytyykö koulusta joku aikuinen, kenen puoleen lapsi pystyy tarvittaessa kääntymään. (Solantaus & Niemelä 2019, 6–9.) Kyselyssä haluttiin selvittää, pystyttiin keskusteluissa lisäämään huoltajien luottamusta lapsen pärjäävyydestä. Kyselylomakkeella 33 % huoltajista oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa (kuva 18).



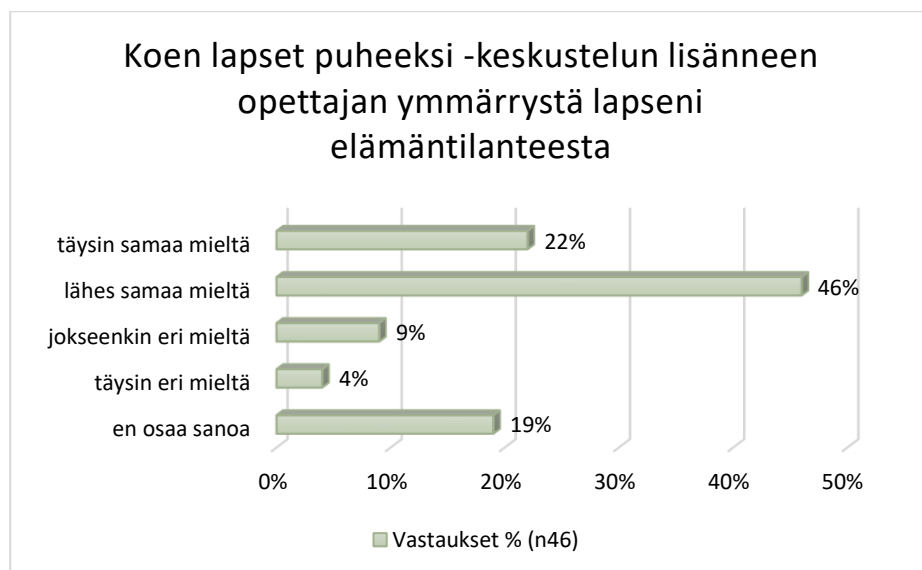
Kuva 18. Keskustelun vaikutus huoltajan käsitykseen lapsen pärjäävyydestä

Kun kyselyssä tiedusteltiin, oliko keskustelu lisännyt huolta lapsesta, ei kukaan vastaajista ollut täysin samaa mieltä. Neljä (9 %) huoltajaa ilmoitti olevansa lähes samaa mieltä. Täysin eri mieltä väittämän kanssa oli 61 % huoltajista. (kuva 19.)



Kuva 19. Kokemus keskustelun vaikutuksesta huolen lisääntymiseen

Lapset puheeksi -keskustelussa lähtökohtana on ajatus siitä, että huoltajat ovat asiantuntijoita oman lapsensa elämässä ja heillä on lapsesta merkityksellistä tietoa, jota he voivat jakaa muille keskustelun aikana. Yli puolet (68 %) huoltajista koki, että LP-keskustelu oli ainakin jollakin tavalla lisännyt opettajan ymmärrystä lapsen elämäntilanteesta (kuva 20). Eräs vastaaja antoi kyselyssä lapsensa koululle kritiikkiä. Hän koki, että mikäli ko. koulussa Lapset puheeksi -keskustelut toteutettaisiin kunnolla, jättämättä menetelmästä mitään pois, keskustelut tukisivat lasta ja perhettä sekä ymmärrystä heidän tilanteestaan erinomaisesti. Keskustelujen hän kertoi käsittelevän tällä hetkellä vain koulunkäyntiä, jolloin perheen tilannetta ei kuulla.



Kuva 20. Opettajan ymmärryksen lisääntyminen lapsen elämäntilannetta kohtaan

Keskustelu vahvisti tunnetta siitä, että tiedän, mitkä ovat lapseni vahvuudet ja haavoittuvuudet ja että myös opettaja näkee ne.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselylomakkeen avulla pyrin keräämään tietoa siitä, millainen kokemus koulussa pidetystä Lapset puheeksi -keskustelusta huoltajille oli jäänyt. Halusin lisäksi tietää, oliko keskustelulla huoltajien mielestä ollut vaikutusta yhteistyöhön. Kolmas tarkastelun kohde oli se, oliko keskustelun avulla kyetty rakentamaan yhteistä ymmärrystä lapsen haavoittuvuuksista ja vahvuuksista.

Lapset puheeksi menetelmän alkuperäinen tarkoitus on huomioida eri kehitysympäristöissä tapahtuvien toistuvien tilanteiden vaikutus lapseen ja se, kuinka ihmissuhteet sekä tapahtumat muovaavat lapsen kehitystä (Solantaus & Niemelä 2016, 22–23). Keskustelujen aikana lokikirja on tarkoitus käydä läpi kokonaisuudessaan ja sen avulla lapsen arkea tulisi tarkastella eri kehitysympäristöissä. Tavoitteena on, että opettajalle muodostuu käsitys siitä, kuinka hän voi huoltajien kanssa tukea keskustelun keskiössä olevaa lasta. (Solantaus & Niemelä 2016, 25–27.) Kyselyyn vastanneet huoltajat olivatkin perillä melko hyvin menetelmän käyttötarkoituksesta, eivätkä kaikki olleet tyytyväisiä, mikäli opettajan kanssa käyty LP-keskustelu oli keskittynyt vain koulunkäyntiin ja koulumenestykseen. Vaikka huoltajat antoivat myös kriittistä palautetta keskusteluista, kokivat he niiden sisällöt pääasiassa tarpeellisina ja ilmapiiri sekä huoltajien huomioiminen oli ollut hyvällä tolalla. Alun perin LP-keskustelut on tarkoitettu tapahtuvaksi huoltajan ja ammattilaisen välillä, mutta koulumaailmassa pidetyissä keskusteluissa kokoonpano voi perustellusti olla erilainen (Solantaus & Niemelä 2016, 26). Opinnäytetyön kyselyn vastanneiden keskuudessa lapset otettiin mukaan LP-keskusteluihin huomattavan usein, sillä 70 % vastaajista kertoi lapsen osallistuneen keskusteluun. Huoltajat kokivat tärkeänä, että lapsi sai olla kertomassa omat ajatuksensa ja ottaa osaa häntä koskevaan keskusteluun.

Vastausten mukaan opettajalla on iso vaikutus keskustelujen kulkuun ja koettuun hyötyyn. Opettajien asenne, innostus ja luottamus menetelmää kohtaan olivat huoltajien mukaan asioita, jotka vaikuttavat opettajan käytökseen kes-

kustelun aikana. Toisaalta opettajien työtaakka ja rooli perheiden tukijana mietitytti joitakin vastaajia. Huoltajat nostivat vastauksissaan esille keskusteluihin käytettävän ajan. Sen arveltiin vaikuttavan mm. luottamuksen syntyyn ja siihen, rohkenevatko vanhemmat ottaa vaikeita asioita opettajan kanssa esille. Toimivan yhteistyöpohjan rakentamisen näkökulmasta keskustelu vaikutti tarpeelliselle, sillä monet huoltajista kokivatkin keskustelujen lisänneen luottamusta koulua ja erityisesti opettajaa kohtaan.

Opettajan ja huoltajan välisten keskustelujen pääpaino on lapsessa ja aiheet vaihtelevat jokaisen yksilöllisten tarpeiden mukaan (Mattila 2011, 139). LP-keskustelun avulla lapsen elämää voidaan tarkastella laaja-alaisesti ja pohtia yhdessä, millaisesta tuesta lapsi hyötyy juuri siinä elämän vaiheessa (Solantaus 2013, 2). Tuen tarpeiden miettiminen ja yhteisten keinojen sopiminen helpottuvat toimivan yhteistyön kautta. Toimiva yhteistyö taas syntyy arvostavasta ja kunnioittavasta kohtaamisesta sekä molemmin puoleisesta luottamuksesta (Mattila 2011, 139–146). Tämän kyselyn mukaan huoltajat kokivat, ettei keskustelu lisännyt kodin ja koulun välistä yhteistyötä, vaan valtaosa ajatteli yhteistyön pysyneen keskustelua edeltäneellä tasolla. Yhteistyö nähdään tässä opinnäytetyössä kasvokkaisten tapaamisten lisäksi mm. yhteisten tavoitteiden pohtimisena ja niiden eteen työskentelynä. Kyselyssä huoltajista puolet oli täysin samaa mieltä siitä, että keskustelussa oli sovittu, kuinka lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan eri kasvuympäristöissä. Joka toisessa keskustelussa on siis onnistuttu yhteisten tavoitteiden asettelussa täysin.

Suomessa huoltajat luottavat vakaasti yhteiskunnallisten kasvattajien ammattitaitoon ja siihen, että heillä on tuore tietämys lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen liittyen. Huoltajat ajattelevat olevansa asiantuntijoita keskustellessaan vanhemmuudesta tai perheeseensä liittyvistä asioista ammattilaisen kanssa. (Alasuutari 2003, 167.) LP-keskusteluissa jokainen osallistuja tuo oman tietonsa toisten hyödynnettäväksi ja huoltajien rooli asiantuntijoina lapsen asioissa nähdään tärkeänä (Solantaus & Niemelä 2019, 13). Moni vastaajista uskoi, että kesken Lapset puheeksi -keskustelun avulla opettajan ymmärrys lapsen elämäntilanteesta oli parantunut. Myös opettajat olivat tuoneet keskusteluihin tärkeää osaamistaan, sillä vastaajat olivat pystyneet poimimaan niistä myös muutamia uusia ideoita omaan arkeen käytettäväksi.

Eräs vastaaja oli kokenut tulleen keskustelun aikana sivuutetuksi ja vastauksista nousi esille, että opettajan persoonan uskottiin vaikuttavan siihen, kuinka luontevaksi vuorovaikutus muodostuu keskustelun aikana. Alasuutarin (2003, 164–168) väitöskirjassa huoltajat kertoivat jakavansa mieluusti kasvatustuun yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa. Huoltajat haluavat pitää yhteistyön lapsikeskeisenä (Alasuutari 2003, 167), mutta tässä kyselyssä pelkään lapsen koulumenestykseen keskittynyt keskustelu sai kritiikkiä osakseen. Toisaalta, mikäli lapsella ei ollut erityisiä haasteita, välitodistuksen korvaaminen pienempien koululaisten kohdalla LP-keskustelulla, oli joidenkin mielestä hyvä asia. Kritiikistä ja huonommista kokemuksista huolimatta kyselyyn vastanneista 4/5 suosittelisi keskustelua toisille vanhemmille. Pääasiassa keskustelut koetaan siis tarpeellisina koulumaailmassa, mutta kriittiset vastaukset tuovat tärkeää ymmärrystä siitä, millaisiin asioihin on hyvä kiinnittää huomiota, jotta keskustelut palvelisivat tarkoitustaan entistä paremmin.

10 POHDINTA

Mattila (2011, 133–134) pohtii kirjassaan, kuinka hän toivoisi kaikkien lasten ja nuorten parissa työskentelevien kokevan edes jonkinlaista kutsumusta ammattiinsa. Hän kuvaa sitä, kuinka käy, kun sanasta *kutsumus* unohtaa negatiivisen kaiun. Silloin voi huomata, että kutsumusammateissa työskentelevillä on vahva ymmärrys siitä, mikä heidän tehtävänsä tässä maailmassa on. He ovat sitoutuneita työtehtäviinsä, ajattelevat muutosten olevan mahdollisuuksia ja heillä on kykyä huomioida muita. Työelämässä he tuntevat oman arvonsa, mutta kykenevät pitämään jalat maassa ylipistymättä. Jotta työnsä lasten parissa voi tehdä hyvin, pelkkä kutsumus ei riitä, sillä jokaisen tulee ymmärtää, että työhön sisältyy lapselle tärkeiden ihmisten verkosto, joiden kanssa yhteistyön tekeminen on välttämätöntä. Toimivan yhteistyön takaa löytyy halu ja luottamus. Näiden synnyttämiseksi on luotu erilaisia menetelmiä, joita ammatillaiset voivat työssään hyödyntää.

LAPE-muutosohjelman tarkoituksena oli löytää keinoja, kuinka lapsia, nuoria ja perheitä voidaan tukea varhaisessa vaiheessa ja kuinka painopistettä voitaisiin siirtää korjaavista palveluista ennaltaehkäiseviin (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) 2021). Etelä-Savon alueella lasten ja nuorten hy-

vinvointisuunnitelma ohjaa kaikkien alueella asuvien lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemiseen yksilö ja yhteisö tasolla (Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022–2023 2022, 20). Jos listataan lasten elämässä merkittäviä kehitysympäristöjä, listan ensimmäisten joukkoon nousevat koti ja koulu. Koti ja koulu kuuluvat jokaisen suomalaisen lapsen kehitysympäristöihin ja toivottavasti tämän opinnäytetyön teoriapohja on luonut ymmärrystä sille, että yhteistyö näiden kehitysympäristöjen välillä on välttämätöntä, jos haluamme kasvattaa lapsista ja nuorista hyvinvoivia aikuisia.

LP-keskustelut ovat otettu näkyvästi käyttöön, ja nostettu laajasti ennaltaehkäisevän työn menetelmäksi. Näen tärkeänä, että käyttöön otettuja menetelmiä arvioidaan ja niiden käytettävyyttä tarkastellaan kaikkien kannalta. Tämän opinnäytetyön toteuttaminen on merkityksellistä, sillä sen kautta huoltajille tarjoutui mahdollisuus kertoa, millaisia heidän kokemuksensa ovat koulumaailmassa pidetyistä LP-keskusteluista. Osa vastaajista kantoi huolta opettajien työtaakasta, ja eräs vastaajista oli ymmärtänyt keskustelun pakolliseksi. Vastaus oli mielenkiintoinen ja jätti ilmoille kysymyksen siitä, kuinka LP-keskusteluja vanhemmille tarjotaan, sillä niiden kuuluu olla aina huoltajille vapaaehtoisia.

LP-keskustelut eivät lisänneet yhteistyön määrää kodin ja koulun välillä, mutta niiden todettiin lisänneen luottamusta koulua ja opettajaa kohtaan. Nähdäkseni juuri luottamus on hyvän yhteistyön kulmakivi. Opettajat olivat kyenneet keskustelujen aikana lisäämään huoltajien uskoa lapsen pärjävyydestä, mikä on osaltaan varmasti vaikuttanut luottamuksen rakentumiseen. Jokainen koulu käynyt ymmärtää millainen merkitys opettajalla on lasten ja nuorten elämässä. Opettaja voi parhaimmillaan olla kasvattamassa lapsen resilienssiä ja hyvinvointia. Vaikka LP-keskustelujen onnistuminen lienee paljon kiinni opettajasta, on tärkeää muistaa, että kaikkien keskusteluun osallistuneiden on hulttava jakaa oma tietonsa ja ymmärryksensä lapsen tilanteesta. Muussa tapauksessa yhteistyön tekeminen ja luottamuksellisen ilmapiirin saavuttaminen on hankalaa. Jokaiselle keskusteluun osallistuneelle merkityksellistä on kuuluksi tuleminen tunne, joka vaikuttaa yhteistyöhön keskustelun aikana ja sen jälkeen.

Opinnäytetyössä keräsin tietoa koulumaailmassa pidettyjen LP-keskustelujen synnyttämistä kokemuksista. Sosiaalialan ammattilaisia työskentelee myös kouluissa, mutta sosiaalialan näkökulmasta ajattelen opinnäytetyön tuovan merkityksellistä tietoa siitä, millaista ennaltaehkäisevää työtä eri palveluiden rajapinnoilla lasten ja nuorten hyväksi tehdään. Innostuin LP-kouluttajan opinnäytetyöehdotuksesta, sillä se liittyi itselle koulutuksen aikana merkitykselliseksi nousseisiin aihealueisiin, ennaltaehkäisyyn ja yhteistyöhön.

Käytettävissä oleva teoriapohja on laaja ja materiaalia löytyy paljon, joten rajaaminen tuntui ajoittain haastavalta. Jotta työ pysyisi lukijalle selkeänä ja ymmärrettävänä, oli rajausten huolellinen pohtiminen tarpeellista. Aikaa kirjoittamistyölle oli hetkittäin rajallisesti ja siitä syystä keskeneräinen opinnäytetyö seisoi liian pitkiä aikoja ns. pöytälaatikossa. Oli ilo huomata, kuinka moni huoltaja vastasi kyselyyn. Vastauksien läpikäyminen ja niiden auki kirjoittaminen oli mielenkiintoista ja tuntui merkitykselliseltä. Huoltajien kokemukset käytettävissä olevista menetelmistä antavat tärkeää ymmärrystä lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskenteleville.

10.1 Luotettavuus ja eettisyys

Määrällisen tutkimuksen pätevyyttä (validiteettia) ja luotettavuutta (reliabiliteettia) arvioidaan käytössä olleen mittarin kautta. Arvioinnissa tarkastellaan, onko tutkimuksessa käytetty mittari mitannut sitä, mitä sen odotettiin mittaavan. Myös kvalitatiivisessa (laadullinen) tutkimuksessa käytetään samoja termejä, mutta niiden tarkastelutapa eroaa kvantitatiivisen (määrällisen) tutkimuksen tarkastelun sisällöistä, vaikka yhtymäkohtia onkin. (Kananen 2014b, 148.)

Vilka (2021a, 95) ja Kanasen (2014a, 208) mukaan internetkyselyissä luotettavuutta laskee populaatiosta eli kohderyhmästä laskettu prosentuaalinen vastaajamäärä. Tämän opinnäytetyön vastausprosentiksi tuli 26 %. Kohderyhmän ollessa pieni ja vastausten määrän jäädessä vähäiseksi, ei yleistystä voi suorittaa uskottavasti tai tehdä aiheesta luotettavia johtopäätöksiä. Koska vastaajien määrä oli pieni, pohdittiin kyselyn lähettämistä uudelleen laajennetulle kohderyhmälle, mutta opinnäytetyön valmistuminen olisi venynyt entisestään ja ajatus hylättiin. Opinnäytetyön avulla voidaan tehdä joitakin varovaisia pää-

telmiä paikallisesti siitä, millaisiin asioihin on jatkossa hyvä kiinnittää huomiota, kun menetelmää hyödynnetään koulumaailmassa. Työn tulokset tullaan esittelemään Etelä-Savon LP-kouluttajien tiimissä, jotta opinnäytetyön kyse-lyssä saatu tieto tavoittaisi paikalliset kouluttajat.

Kyselylomake on tehty opinnäytetyön kohderyhmälle, mutta pienten muok-kausten jälkeen se sopisi lähetettäväksi myös suuremmalle huoltajajoukolle. Suuremmalle populaatiolle osoitettuna kyselylomake tuottaisi luotettavammin yleistettävää tietoa toimeksiantajalle siitä, millaisia kokemuksia huoltajilla on LP-keskusteluista koulumaailmassa. Kyselylomaketta voi hyödyntää pohjana myös silloin, jos haluttaisiin selvittää muiden kohderyhmien kokemuksia LP-keskustelusta.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje (2019, 10) ja ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset (2019, 5) ovat toimineet ohjenuorana tätä opinnäytetyötä tehdessä. Kyselylomake on laadittu tutkimuskysymysten oh-jaamina ja kyselylomakkeen saatesanoista vastaajat ovat saaneet tietoa kyse-lyyn tarkoituksesta ja tavoitteesta. Vastaajien henkilötietoja tai muita tunnistetietoja ei kerätty ja vastauksissa nousseet tunnistamista helpottavat tiedot (esim. koulu, opettaja, lapsen nimi tms.) on hävitetty tuloksista. Opinnäyte-työtä tehdessä on noudatettu ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä peri-aatteita. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019, 10.)

10.2 Opinnäytetyön merkitys ja jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyö tarjoaa kurkistuksen mikkeliäisten huoltajien kokemuksiin kou-luissa pidetyistä Lapset puheeksi -keskusteluista. Tuloksista voivat hyötyä pai-kallisten kouluttajien lisäksi opettajat ja muut ammattilaiset, jotka hyödyntävät LP-keskusteluja työssään. Myös muilla paikkakunnilla työskenteleville amat-tilaisille työ voi tarjota vertailumateriaalia ja nostattaa mielenkiintoa tutkia oman alueen keskusteluista nousseita kokemuksia.

Tämän opinnäytetyön kyselyyn vastanneet huoltajat kokivat keskustelut merki-tyksellisinä ja vastauksista välittyi kuva, että keskustelut oli käyty pääasiassa hyvässä hengessä. Keskustelut olivat avanneet huoltajille uusia oivalluksia ja he uskoivat, että myös opettajien ymmärrys lapsen tilanteesta olisi lisääntynyt.

Näin uskoivat huoltajat, mutta jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista jatkaa aiheen tarkastelua opettajien näkökulmasta ja kysyä, millaisia kokemuksia heillä on LP-keskusteluista. Olisi kiinnostavaa tietää, ovatko opettajat saaneet uutta ymmärrystä oppilaidensa elämäntilanteista kuten huoltajat uskovat ja ovatko he oivaltaneet jotakin uutta oppilaistaan huoltajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Toisaalta olisi kiinnostavaa toteuttaa kysely paikallisesti laajemmin ja sen jälkeen vertailla saatuja vastauksia Mieli ry:n valtakunnallisiin palautteisiin.

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus kirja / Oy Yliopistokustannus University Press Finland.

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 2019. Ammattikoulujen rehtorineuvosto. Arene ry. PDF-tiedosto. Saatavissa:

<https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%c3%84YTET%c3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382> [viitattu 12.6.2023].

Avola, P. 2017. Positiivinen pedagogiikka opetussuunnitelmassa. Positiivisen pedagogiikan aihealueiden ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 sisällölliset yhtäläisyydet. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa:

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101906/GRADU-1504007158.pdf?sequence=1> [viitattu 9.12.2022].

Bandura, A. 2016. Sosiaalis-kognitiivinen teoria. Teoksessa Vasta, R. (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Suom. A. Toppi. United Kingdom: Jessica Kingsley Publishers.

Bronfenbrenner, U. 2016. Ekologisten järjestelmien teoria. Teoksessa Vasta, R. (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Suom. A. Toppi. United Kingdom: Jessica Kingsley Publishers.

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022–2023. 2022. Kaupunginvaltuusto. PDF-dokumentti. Saatavissa:

[file:///C:/Users/35850/Downloads/Liite%20Kv%20Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointisuunnitelman%20painopisteet%20ja%20toimenpiteet%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/35850/Downloads/Liite%20Kv%20Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointisuunnitelman%20painopisteet%20ja%20toimenpiteet%20(1).pdf) [viitattu 18.1.2023].

Glazzard, J. & Bligh, C. 2018. Positive mental health. Meeting the mental health needs of children 4-11 years. St Albans: Critical Publishing.

Hastrup, A., Pelkonen, M. & Varonen, P. 2021. Perhekeskuksen kehittäminen ja vakiinnuttaminen tulevilla hyvinvointialueilla: ohjeita toimintasuunnitelman laadintaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi. PDF-dokumentti.

Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/141560/URN_ISBN_978-952-343-635-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 22.1.2023].

Hirvonen, J. 2015. Avauksia sosiaaliohjauksen menetelmällisyyteen. Teoksessa Hirvonen, J., Niinanen-Linkama, P., Saksio, M. (toim.) Sosionomin asiakastyön kentillä. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, 13–31.

Kananen, J. 2014a. Verkkotutkimus opinnäytetyönä – laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014b. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä, miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Lape-kärkihankkeen arviointi. 2019. Loppuraportti 8.3.2019. Owalgroup. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://stm.fi/documents/1271139/13111556/Loppuraportti+LAPE_arviointi+8.3.2019_final.pdf/ [viitattu 18.1.2023].

Lapset ja perheet. 2022. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.5.2022. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/elamankulku/lapset-ja-perheet> [viitattu 31.8.2022].

Lapset puheeksi -johdanto. s.a. Mielenterveystalo.fi. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/lapset_puheeksi/Pages/LP-tutuksi.aspx [viitattu 15.6.2022].

Lapset puheeksi -menetelmä. 2022. Suomen mielenterveys ry. WWW-dokumentti. Päivitetty 22.9.2022. Saatavissa: <https://mieli.fi/fi/kehitt%C3%A4mistointa/lapset-ja-nuoret/toimiva-lapsi-perhe-ty%C3%B6/lapset-puheeksi-lp-menetelm%C3%A4> [viitattu 23.5.2022].

Lapset puheeksi, perheet tutuiksi. s.a. Mikkelin kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oppiminen.mikkeli.fi/yhteiset/lapset-puheeksi-perheet-tutuiksi/> [viitattu 23.5.2022].

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2017. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM026:00/2017> [viitattu 18.1.2023].

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL. WWW-dokumentti. Päivitetty 14.12.2021. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-> [viitattu 18.1.2023].

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL. WWW-dokumentti. Päivitetty 9.1.2023. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/lastensuojelu/lasten-ja-nuorten-hyvinvointi-suunnitelma> [viitattu 18.1.2023].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Makkonen, P. 2023. Koulusihteerin sähköpostikeskustelu 10.2.2023. Mikkelin kaupunki.

Manocha, R., 2017. Growing happy, healthy young minds. Hachette, Australia.

Marjamaa, A., Mehtola, S., Penttinen, S-A., Sairanen, A-L., Laitinen, S., Ryyänen, M., Lavonen-Niinistö, M., Juhola, C., Will-Orava, J., Hietala, R., Valjakka, N., Kemppainen, U. & Saukkonen, K. s.a. Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma 2019–2021. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://lapeetelasavo.files.wordpress.com/2019/04/lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelma-etelc3a4-savo-2019-2021.pdf> [viitattu 18.1.2023].

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mitä on resilienssi? s.a. Suomen mielenterveys ry. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/sairastuminen-voi-olla-kriisi/mit%C3%A4-resilienssi> [viitattu 2.8.2021].

Muhonen, H., Vasalampi, K., Poikkeus, A-M., Rausku-Puttonen, H. & Lerkkanen, M-K. 2016. Lämmin opettaja -oppilassuhde edistää kouluun sitoutumista. *Kasvatus* 2. 112–124.

Määttä, P. & Rantala, A. 2022. Tavallisen erityinen lapsi kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen yhdessä. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2014. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet. 4. painos. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf [viitattu 16.6.2022].

Perusopetuslaki 21.8.2998/628.

Resilienssi auttaa selviytymään. s.a. Mieli Suomen Mielenterveys ry. WWW-dokumentti. Päivitetty 12.12.2022. Saatavissa: <https://mieli.fi/vahvista-mielen-terveyttasi/mita-mielenterveys-on/resilienssi-auttaa-selviytymaan/> [viitattu 18.1.2023].

Santrock, S.W., Deater-Deckard, K. & Lansford, J.E. 2021. CHILD DEVELOPMENT. New York: McGraw-Hill Education.

Seppänen, H., Simola, T. & Liukkonen, T. 2021. Lapsen ja perheen tukena. 3., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Solantaus, T. s.a. Kollektiivinen tuki suotuisan kehitykselle ja pärjäävyydelle: kohti väestötason vaikuttavuutta. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/documents/1410845/12479361/56+Tytti+Solantaus+Itla.pdf> [viitattu 23.8.2022].

Solantaus, T. 2013. Toimiva lapsi & perhe Lapsen ja nuoren kehitystä tukeva toiminnallinen työmuoto varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Lapset puheeksi - keskustelun taustateoria. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.muho.fi/wp-content/uploads/2015/09/Lapset-puheeksi-taustateoria-varhaiskasvatuksessa-ja-koulussa.pdf> [viitattu 2.6.2022].

Solantaus, T. 2017. Commentary: 'Let's Talk about Children': Investigating the Use of Family-focused Intervention in Gambling Support Services Sector. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy* 38, 496-497. Artikkel. Saatavissa: <https://web-s-ebSCOhost-com.ezproxy.xamk.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=cafac429-5f54-4568-96d2-625c9543b306%40redis> [viitattu 16.6.2022].

Solantaus, T., Lindblom, J., Ojala, T. & Kampman, M. 2015. Yhteispelin toimintatapojen kehittäminen ja teoriatausta. Terveysten ja hyvinvoinnin lait. Työpäp. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129629/URN_ISBN_978-952-302-583-7.pdf?sequence=1 [viitattu 16.6.2022].

Solantaus, T. & Niemelä, M. 2016. Arki kantaa – kun se panna kantamaan. Artikkel. Mielenterveys seuran nettisivut. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://mieli.fi/sites/default/files/inline/arki_kantamaan_solantaus_niemela_2016.pdf [viitattu 15.5.2022].

Solantaus, T. & Niemelä, M. 2019. Lapset puheeksi Alakoulun LAPSET PUHEEKSI -LOKIKIRJA. Mieli Suomen Mielenterveys ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://mieli.fi/wp-content/uploads/2021/06/Lapset-puheeksi-lokikirja-alakouluihin.pdf> [viitattu 13.7.2022].

Sorsa, M., Hopia, H., Heino-Tolonen, T. & Raitakari, S. 2022. Lapsiperheiden psykososiaalinen tuki Suomessa. *Sosiaalilääketieteellinen aikausilehti journal of social medicine* 1, 83–103.

Sutela, K. 2022. Näkyväksi tekemisen taito, pedagoginen kohtaaminen opetuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Toimiva lapsi & perhe -menetelmät: Lapset puheeksi -keskustelu. 2017. Kasvun tuki. WWW-dokumentti. Päivitetty 9.6.2017. Saatavissa: <https://kasvun-tuki.fi/menetelmat/lapsetpuheeksi/#Viitteet> [viitattu 19.1.2023].

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. 2. painos. Helsinki. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf [viitattu 12.6.2023].

Valli, R. 2018. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 14–26.

Valtokari, T-L. 2021. Erityisluokanopettaja. Haastattelu. 13.5.2021.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.



Huoltajien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta

Mikkelin kaupunki on päättänyt, että kaikille 1. luokan ja 7. luokan lasten/nuorten huoltajille tarjotaan mahdollisuus Lapset puheeksi -keskusteluun kouluissa. Olen työskennellyt sairaalaopetuksen kenttätöntekijänä, opiskellen samalla sosionomiksi ja opinnäytetyössäni päätin selvittää, millaisia kokemuksia teillä huoltajilla on Lapset puheeksi -keskusteluista.

Kysely lähetetään kaikille Mikkelin 2. luokkalaisten lasten huoltajille. Toivottavaa on, että kaikki huoltajat, jotka ovat osallistuneet lapset puheeksi- keskusteluun vastaavat kyselyyn. Osa kysymyksistä on lähes samoja, kuin Lapset puheeksi -keskustelun omassa kyselyissä, mutta tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa huoltajien kokemuksia paikkakuntaakohtaisesti. Antamanne vastaukset tuottavat tärkeää tietoa mm. kouluttajille ja opettajille.

Kyselyn ensimmäiselle sivulle olen laatinut yhdeksän kysymystä, joiden aiheena on itse lapset puheeksi -keskustelu ja toisen sivun yhdeksän kysymysten avulla pyrin saamaan laajempaa kuvaa kokemuksestanne lapset puheeksi -keskustelusta. Viimeisellä sivulla on mahdollisuus antaa palautetta/kertoa kokemuksesta omin sanoin.

Kyselyssä käytetään termejä: vahvuus ja haavoittuvuus. Vahvuudella tarkoitetaan tavanomaisesti sujuvia asioita, joita tukemalla tuetaan lapsen arjen toimivuutta. Vahvuuksilla ei siis tarkoiteta vain erityisiä onnistumisia tai kykyjä. Haavoittuvuus taas on asia, joka on joko ongelma tai josta voi muodostua ongelma mikäli ennaltaehkäiseviä toimia ei soviteta.

Vastaaminen ei edellytä henkilötietojen antamista eli vastaaminen tapahtuu anonymisti. Kyselyn täyttäminen vie noin. 5-15min. Kiitos yhteistyöstä ja vastauksistanne!

Terveisin Maiju Leskinen, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Xamk, Sosiaalialan koulutusohjelma

1. Lapset puheeksi keskustelu käytiin koulussa

- 1. luokan syksyllä
- 1. luokan keväällä
- 2. luokan syksyllä
- 2. luokan keväällä

2. Keskusteluun mennessä minulla oli käsitys siitä, millaisesta keskustelusta on kyse

- kyllä
- ei

3. Keskusteluun osallistui koulun henkilöstön lisäksi voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon vastauksista

- yksi lapsen huoltaja
 - molemmat lapsen huoltajat
 - lapsi
 - tukihenkilö
 - muu henkilö; kuka?
-

4. Keskustelun ilmapiiri oli mielestäni

- erittäin hyvä
 - melko hyvä
 - neutraali
 - melko huono
 - erittäin huono
 - jotain muuta; millainen?
-

5. Keskustelussa käytiin mielestäni tarpeellisia asioita läpi

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin erimieltä
- en osaa sanoa

6. Lasta koskevat huoleni ja/tai kysymykseni huomioitiin keskustelussa

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin erimieltä
- en osaa sanoa
- minulla ei ollut huolia ja/tai kysymyksiä

7. Sain kuulla keskustelussa lapseni vahvuuksista, joita en ollut aikaisemmin tullut ajatelleeksi

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

8. Keskustelussa tuli ilmi haavoittuvuuksia, joita en aikaisemmin ollut havainnut

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

9. Sovimme keskustelussa, kuinka pystymme tukemaan lapseni kasvua, kehitystä ja oppimista kotona ja koulussa

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

10. Sain keskustelusta uusia ideoita/välineitä omaan vanhemmuuteeni

- paljon
- muutamia
- en yhtään
- en osaa sanoa

11. Koen keskustelun vahvistaneen luottamustani lapseni pärjäävyydestä

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

12. Koen keskustelun lisänneen huolta lapsestani

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

13. Keskustelu lisäsi luottamusta koulua kohtaan

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

14. Keskustelu lisäsi luottamusta opettajaa kohtaan

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

15. Keskustelun jälkeen yhteistyö opettajan kanssa

- on pysynyt samanlaisena
- on vähentynyt
- on lisääntynyt

16. Koen lapset puheeksi -keskustelun lisänneen opettajan ymmärrystä lapseni elämäntilanteesta

- täysin samaa mieltä
- lähes samaa mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

17. Koen lapset puheeksi -keskustelun olleen

- todella hyödyllinen
- melko hyödyllinen
- ei hyödyllinen, muttei hyödytönkään
- melko hyödytön
- täysin hyödytön

18. Suositteletko Lapset puheeksi -keskustelua muille vanhemmille

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

19. Kerro vapaasti kokemuksestasi lapset puheeksi -keskustelusta, risut ja ruusut